

Crnogorski glasnik

GODINA XVI. _ BROJ 94. _ SRPANJ-KOLOVOZ / JUL-AVGUST _ 2015.

PETROVDANSKI SABOR 2015

MEDALJA GRADA ZAGREBA

MEDALJA GRADA ZAGREBA	3
NAJZVJEZDANIJI DATUM CRNOGORSKE ISTORIJE	
Petrovdanski sabor u Ronjgima	4
Crnogorci u Splitu proslavili Dan državnosti Crne Gore	8
Svečana akademija u Rijeci povodom 13. jula	10
Polaganje vijenaca na Maloj Učki	11
13-to julski šahovski turnir	11
Dvadeseta godišnjica rada NZC Rijeka	12
DJELOVANJE NZCH I VIJEĆA CRNOGORACA	
Konstituirajuća sjednica Vijeća u Zagrebu	13
Izborna Skupština ZCS u Splitu	14
Izvršajne skupštine Vijeća i Zajednice u Puli	15
Izborna skupština Zajednice Crnogoraca u Istri	16
MANJINSKE MANIFESTACIJE	
„Montenegri“ NZC Rijeka na „Perojskoj fešti“	17
Održani 21. Lipovljanski susreti	18
Crnogorsko - talijanska večer u Umagu	20
2. Festival multikulturalnosti u Puli	21
SAVREMENO ČITANJE KLASIČNIH MOTIVA	
„Tri biblijske žene“ Dimitrija Popovića u Sponzi	22
PREDSTAVLJANJE KNJIGA	
Mirko Matović: Saga o Rudnjanima	24
IZ CRNE GORE I SVIJETA	
Usvojen zakon o saradnji Crne Gore sa iseljenicima	26
Potpisana Kotorska inicijativa	26
„Pjesnička riječ na izvoru Pive“	28
OSVRTI, VIĐENJA, PRIKAZI	
Stevo Đurašković: Krizu antifašizma proizvela je EU	30
INTERVJU	
«Ko me čerao da učim za urednika!»	32
PRILOZI ZA GENEALOŠKE STUDIJE	
Stanovnici na Mrgudovom porodičnom stablu	35
TRI DECENIJE JEDNE DIJAGNOZE,	
Da li smo baš takvi?	36
KARIKATURE PSIHOTERAPEUTSKE SUGESTIBILNOSTI	
Nataša Rašović: Ribica na suhom	38
AFORIZMI	
Marinko Mijović: Špijun!	39
CRNOGORSKI MOZAIK	
„Glas Crnogorca“ evo se opet javlja svijetu ...	40
IZ VIJENCA PJESAMA U PROZI	
Miraš Martinović: Homer	42
PRELAZAK RIJEKE	
Arsen Dedić (1938 – 2015)	46
NAJZVJEZDANIJI DATUM CRNOGORSKE ISTORIJE	48

Čestitamo

Petrovdan

Dan državnosti Crne Gore

Dan ustanka crnogorskog naroda protiv fašizma

Izdavači:
 NACIONALNA ZAJEDNICA CRNOGORACA HRVATSKE
 I VIJEĆE CRNOGORSKE NACIONALNE MANJINE
 GRADA ZAGREBA
 Zagreb, Trnjanska c. 35, Tel./Fax: 01/6197 078, 01/6314 264
 E-mail: nzch@net.amis.hr, vijececrn@net.amis.hr,
 montenegro@net.amis.hr
 Internet adresa: www.vijece-crnogoraca-zagreb.hr
 Za izdavače: dr. sc. Radomir Pavićević i Dušan Mišković
 Glavni i odgovorni urednik: dr. sc. Zoran Drašković
 Redakcija: Milanka Bulatović, Nataša Gerželj, Danilo
 Ivezic, Dragutin Lakić, Nataša Rašović, Dušan Roganović
 Grafička priprema i tisak: Skaner studio d.o.o.
 Rukopisi se ne vraćaju. Naklada /Tiraža 1000

Glasilno je, putem Savjeta za nacionalne manjine, financirano iz državnog proračuna Republike Hrvatske

MEDALJA GRADA ZAGREBA

- VIJEĆU CRNOGORSKE NACIONALNE MANJINE GRADA ZAGREBA

ČESTITKE

Sve nas je u Matici crnogorskoj obradovala vijest da je Vijeće crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba dobilo Medalju Grada Zagreba. Drago nam je što je Vaš dugogodišnji predani rad na pravi način prepoznat i valorizovan u sredini u kojoj živite i stvarate.

**Za Maticu crnogorsku
Dragan Radulović, predsjednik**

Sigurna sam da će Vas i ovo priznanje dodatno motivisati da nastavite sa vrijednim aktivnostima kojima doprinosite afirmisanju crnogorske kulture i uopšte države Crne Gore u Hrvatskoj.

**Jelena Đurović
Direktor Nacionalne biblioteke Crne Gore**

S posebnim ponosom prenosim vijest o dodjeli zasluženog visokog priznanja mojim/našim prijateljima i građanima Kotora, Boke i naše domovine Crne Gore. Čast mi je i sretan sam što ste i osobno moji prijatelji.

**Nikola Bukilica
Predsjednik Skupštine Opštine Kotor**

Koristim ovu priliku da Vam, kako u ime svih članova Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore, tako i u svoje ime, uputim najsrdačnije čestitke na vrlo važnome priznanju - Medalji Grada Zagreba, koja je nagrada za, kako se navodi i u obrazloženju - istaknuti doprinos očuvanju i zaštiti položaja nacionalnih manjina te za aktivno sudjelovanje u upravljanju lokalnim poslovima Grada Zagreba.

Zvonimir Deković, predsjednik HNV-a

Srdačno čestitam zasluženom priznanje. Želim vam lično dobro i sreću, uz nastavak uspješnog rada.

Radovan Radonjić

Srdačne čestitke na osvojenom priznanju!
Sve najbolje u daljem radu.

Trio Vuleković, Krivokapić, Garić

Odlukom gradonačelnika Grada Zagreba Milana Bandića od 26.5.2015. Vijeću crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba dodijeljena je **MEDALJA GRADA ZAGREBA**.

U obrazloženju navedene odluke stoji:

Vijeću crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba za istaknuti doprinos očuvanju i zaštiti položaja nacionalnih manjina te za aktivno sudjelovanje u upravljanju lokalnim poslovima Grada Zagreba u mandatu 2011. - 2015.

Svečanost uručivanja **MEDALJE GRADA ZAGREBA** upriličena je u prestižnom prostoru Palači Dverce, 3.7.2015. godine.

Svečanosti su prisustvovali brojni uzvanici i gosti a među njima i predsjednik Gradske skupštine Grada Zagreba gospodin Darinko Kosor i zamjenica gradonačelnika gospođa Vesna Kusin.

U ime Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba priznanje je iz ruku gradonačelnika Milana Bandića primio predsjednik Vijeća Dušan Mišković.

(www.vijece-crnogoraca-zagreb.hr)

*U organizaciji Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske
i Nacionalne zajednice Crnogoraca Rijeka u Ronjgima održan*

PETROVDANSKI SABOR CRNOGORACA

Nacionalna zajednica
Crnogoraca Hrvatske

i

Nacionalna zajednica
Crnogoraca Rijeka

DANI

CRNOGORSKE KULTURE

od 1. do 11. jula u Rijeci, posvećeni

13. julu,

Danu državnosti Crne Gore

PETROVDANSKI SABOR

CRNOGORACA HRVATSKE

11. jula u Ronjgima

Manifestaciju su potpomogli:

**Vlada Republike Hrvatske
Savjet za nacionalne manjine
Primorsko goranska županija
Grad Rijeka**

*Predsjednik NZC Rijeka Vasilija Vukosavović
pozdravlja učesnike Petrovdanskog sabora*

Ronjgi, 11.VII.2015.

Višednevna događanja Dani crnogorske kulture u Rijeci, manifestacija kojom su Crnogorci koji žive u Hrvatskoj obilježili 13. juli, važan datum naše vjekovne istorije, koji od 2006. godine slavimo i kao Dan državnosti Crne Gore, jučer je obilježen narodnim druženjem u Ronjgima.

U uvodnoj riječi ispred organizatora Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske i Nacionalne zajednice Crnogoraca Rijeke prisutne je pozdravio predsjednik NZC Rijeka Vasilija Vukosavović, koji je podsjetio na značaj 13. jula za crnogorski narod i čestitao prisutnima Dan državnosti.

Druženje Crnogoraca upotpunjeno je raznovrsnim kulturno-umjetničkim programom u kojem su učestvovali Folklorno društvo i pjevači „Peroj 1657“ iz Peroja, Zbor „Montenegro“ Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb i Pjevačka skupina „Montenegri“ Rijeka, Milanka Medojević – recitatorka, pjevačka skupina „SWING“. Uz pjesmu, druženje brojna tradicionalna sportska takmičenja vrijeme je brzo prošlo, uz pozdrav – «Vidimo se dogodine!».

Nacionalna zajednica Crnogoraca Rijeka

Društvo „Peroj 1657“ iz Peroja

Zbor „Montenegro“ iz Zagreba

Pjevačka skupina „Montenegri“ iz Rijeke

Dodjela priznanja u sportskim natjecanjima

Iz programa julskih događanja u Rijeci

- 02.07.2015.   **Trinaestojulski međunacionalni pojedinačni turnir u šahu**
Prostorije NZC Rijeka, 10.00 h
- 07.07.2015   **Izložba slika i okrugli sto povodom 20-te godišnjice NZC Rijeka**
Prostorije NZC Rijeka, 19.00 h
- 09.07.2015.   **Polaganje vijenaca na spomen obilježje partizanu Svetozaru Vučiniću**
Mala Učka u 11.00 h
- 10.07.2015.   **Svečana akademija - Dan džavnosti Crne Gore**
HKD na Sušaku u 20.00 h
- 11.07.2015.   **Petrovdanski sabor Crnogoraca Hrvatske**
Ronjgi od 10.00 h

BILI SMO NA PETROVDANSKOM SABORU ...

CRNA GORO

CRNA GORO GNIJEZDO SLOBODE
MAJSKA ZORO HLADNA KAPLJO VODE.

PJESMO BAJNA SLAVNOGA NJEGOŠA
KOLIJEVKO ČOJSTVA I JUNAŠTVA.

KRSTAŠ ORLE SA LOVČEN PLANINE
SJAJNA ZVIJEZDO S NEBESKE VISINE.

ISKRO ŽIVA IZ TVRDOG KAMENA
ZEMLJO SLAVNIH LJUDI I PLEMENA.

VOLIM TVOJA SELA I GRADOVE
I U ŠUMI STOLJETNE BOROVE.

VOLIM TVOJE RIJEKE STUDENE
I JEZERA GOROM OMEĐENE.

U PLANINI TVOJA BIJELA STADA
KOJE ČUVA ČOBANICA MLADA.

I FRULICU MLADOGA PASTIRA
KRAJ OVACA KAD MLAĐAN ZASVIRA.

RODNI DOME TOPLOGA OGNJIŠTA
DŽEFERDARE SA LJUTIH BOJIŠTA.

CRNA GORO DOMOVINO DRAGA
MAJKO STARA SA KUĆNOGA PRAGA.

VRELA SUZO ŠTO S' U OKU KRIJE
SJAJNO SUNCE ŠTO SA NEBA GRIJE.

ZVUK GUSALA ŠTO DOLINOM JEČI
SVAKU MOJU RANU IZLIJEČI.

SRCE MOJE LJUBAVI BEZ KRAJA
ZEMLJO DRAGA RODNOG ZAVIČAJA.

U TUĐINI OVOJ ĆU DA SHVATIM
DA ĆU OPET TEBI DA SE VRATIM.

CRNA GORO LUČO MIKROKOZMA
VOLJETI TE MORA KO TE POZNA.

CRNA GORO DOMOVINO MILA
UVIJEK VJEČNA I SLOBODNA BILA!

Milunka Medojević

Na Petrovdanskim susretima

U organizaciji Vijeća Crnogoraca Grada Pule, Zajednice Crnogoraca Pule i uz učešće Zajednice Crnogoraca Umag, Zajednice Crnogoraca i prijatelja Crne Gore Istarske županije i KUD „Bujština“ Umag 11. jula 2015. godine organiziran je odlazak na proslavu u Ronjge.

Ni ljetne vrućine nijesu pokvarile ugođaj radosnog druženja i srdačnih susreta s prijateljima i znancima.

Jedan broj članova nastupio je u kulturno umjetničkom programu. Bio je posebno zapažen nastup Crnogorke iz Umaga Milunke Medojević koja je recitirala svoje pjesme posvećene Otadžbini Crnoj Gori. Nešto brojniji bili su nastupi Crnogorki i Crnogoraca u sportskom programu susreta (skok udalj, bacanje kamena s ramena, streljaštvo, šah ...). Napominjem da su bili zapaženi nastupi Puljana (2. mjesto u streljaštvu i bacanju kamena s ramena, 2. mjesto u šahu KUD Umag i puno drugih nastupa).

Nakon ručka i podjele priznanja umorni, ali sretni zbog dragih susreta vratili smo se doma.

Dušan Roganović

КАД ИМАМО САБОР, ТЕБЕ НЕМА С НАМА...

SJEĆANJE NA TEBE

Gdje si tako dugo prijatelju dragi,
tvoja topla ruka i osmijeh blagi.
Nema te da dođeš, niti da se javiš,
u našem društvu ti nam jako fališ.

Na sastancima našim,
tebe družje nema
zašto ne dolaziš,
vječna je dilema.

Imao si puno volje i ideja
predlagačkog duha i velikih želja.
Izleti bez tebe i druženja naša
sve je tako prazno, k'o bez vina čaša.

Da telefon zazvoni, uzalud je nada
ti nam se ne javljaš i tišina vlada.
Kad imamo sjednik, tebe nema s nama
niti sa frulicom, niti sa guslama.

Ostalo nam samo na tebe sjećanje,
divne uspomene, na minule dane.
Možda se sretnemo opet jednog dana,
a do tada družje živjet ćeš u nama.

Milunka Medojević

*Božidar Caković
21.7.2014. – 21.7.2015.*

SJEĆANJE NA ČOVJEKA I PRIJATELJA

Sa tugom se sjećamo kad nas je iznenada napustio predsjednik, prijatelj i drug Božidar Caković. Tuga još duboko u nama tinja. Nema susreta dvojice ili više prijatelja da se ne sjetimo i popričamo o dragom prijatelju. Vrijeme odmiče, a tuga ostaje. Vrijeme ne može zatomiti tugu, niti sjećanje kao što ne može zatomiti ponos i radost što smo zajedno proveli dosta lijepih, veselih, radnih i uspješnih trenutaka. Veselili smo se nakon uspjeha životu. Nedostaje nam njegov veseli osmijeh, šala, pjesma sa gusala.

Radio je predano i više no što može podnijeti, često na uštrb i obitelji koju je neizmjerljivo volio. Nije znao reći ne mogu, neću. Za njega nije bilo nerješivih problema. Išao je ravno i uspravno. Previše je davao sebe za opštu stvar. Srce nije izdržalo. Ostavio je puno nedovršenih planova. Nama da ih mi realiziramo.

Nema zaborava, bar ne za nas, njegove suradnike, znance, prijatelje. Nedostaje najviše svojoj obitelji.

Počivao u miru dragi prijatelju...

Dušan Roganović

CRNOGORCI U SPLITU PROSLAVILI DAN DRŽAVNOSTI CRNE GORE

Stotinjak Crnogoraca, Crnogorki, prijatelji Crne Gore i predstavnici nacionalnih manjina u Splitu (Slovenci, Rusi, Mađari i Srbi) okupili su se 11. jula kako bi obilježili Dan državnosti Crne Gore. Priređena im je dobrodošlica uz priganice, rakiju i razne slike Crne Gore koje su mogli gledati s projektora.

Manifestacija se održala u restoranu „Bolero“ u Splitu s početkom u 20 sati. Program je vodila Ljiljana Dajak, članica Društva koja također obavlja administrativne poslove.

Prisutne je pozdravila predsjednica Zajednice gđa Nataša Gerželj: «Crna Gora je, mala brojem, vazda morala da pravi veliku istoriju da bi opstala. Mi postojimo od kada je zaiskrila ta ljubav

prema našoj državi, od Duklje preko Zete do Crne Gore. Slavimo dan koji okuplja Crnu Goru, kao što je okupio 1941. godine kada je najmanja država među južnoslovenskim imala hrabrosti da ustane. Tog dana crnogorski i drugi narodi u Crnoj Gori su pokazali antifašističkim ustankom porobljenoj Evropi kojim putem da krene. U istoriji naroda i država postoje datumi koji su od sudbonosnog značaja, ali rijetko koji kao 13. jul tako snažno simbolizira borbu protiv fašizma i utemeljenje države.»

Tradicionalno crnogorsko oro igralo se u Splitu

Prisutnima se obratio i potpredsjednik Udruženja antifašista i antifašističkih boraca grada Split g. Pjero Baranović koji je od srca zahvalio na pozivu te ukratko objasnio istorijske događaje koji su u današnje vrijeme povezali ova udruženja. Uputio je čestitku svim Crnogorcima u svijetu.

Večer su, svojim glazbenim umijećem uljepšali Tanja Šeter i dejan Škuletić iz Podgorice. Uzvanici su s oduševljenjem pjevali crnogorske izvorne pjesme: *Kralj Nikola na umoru*, *Gledala sam s Koma plava*, *Razbolje se zorna Zorka*, *Đevojko zlatna jabuko*, *Niđe nebo nije plavo*, *Durmitor*, *Za čast jedne Cetinjanke* i mnoge, mnoge druge. Otplesalo se i crnogorsko kolo gdje nije nedostajalo „momaka“ da igraju.

***Razmjena poklona –
Tanja Šeter i predsjednica Nataša Gerželj***

Tokom večeri, čuveni crnogorski humor nasmijao je uzvanike. Donosimo vam jedan istinit događaj: Došao jedan Cetinjanin kod jednog druga u goste, obojica po 80 godina, i žena od ovog domaćina im donosi piće, a domaćin joj sve tepa "hvala dušo moja", "srećo moja" ... Ovaj drugi ga začuđeno gleda i kaže: «Eee družo, svaka ti čast, zar je moguće da joj u ovim godinama i poslije toliko vremena i dalje tepaš "dušo moja", itd. Svaka ti čast!». A ovaj mu odgovara: «Eee, ako ćeš mi vjerovat', 5 godina joj se ne mogu imena sjetit'!»

U nagradnom izvlačenju podijeljene su nagrade pa su tako neki uzvanici otišli kućama sa bocom crnogorskog crnog vina Vranac - Pro corde, čuvene crnogorske rakije Krana i Prvijenac. Također, uz pomoć jedne od članica Društva, podijeljeni su i nagradni kuponi u jednom kozmetičkom salonu u Splitu.

Večer je, uz crnogorsku tradicionalnu ali i dalmatinsku muziku potrajala do kasnih večernjih sati.

Zajednica Crnogoraca Split

U dvorani Hrvatskog kulturnog doma na Sušaku održana
**SVEČANA AKADEMIJA POVODOM DANA
DRŽAVNOSTI CRNE GORE I 13. JULSKOG USTANKA**

U petak 10.07.2015. u večernjim satima u dvorani Hrvatskog kulturnog doma održana je svečana akademija u povodu Dana državnosti Crne Gore i godišnjice ustanka protiv fašizma, na kojoj je prisutne pozdravio u ime domaćina NZC Rijeka - predsjednik, g.Vasilija Vukosavović, a zatim je prisutne pozdravio zamjenik Župana Primorsko-goranske županije g. Petar Mamula, te Skender Bajrović predsjednik društva „Izvor“ iz Kranja.

Od gostiju iz Slovenije bili su prisutni predstavnici društva „Izvor“ iz Kranja. Zatim su pročitani pozdravni telegrami, a u kulturno - umjetničkom dijelu nastupili su:

Vokalana skupina „Montenegri“ u ime domaćina NZC Rijeka
Makedonsko kulturno društvo „Ilinden“
Operna pjevačica Ljubov Judčenko Košmerl – sopran
uz glazbenu pratnju maestre Natalije Marytcheve

Moderatorica je bila Dina Dehni, koja je govorila o važnosti 13. jula u povijesti Crne Gore, žrtvama koje su pale u antifašističkoj borbi, te tradiciji Petrovdanskog saborovanja u Crnoj Gori, i o dvadeset godišnjem radu NZC Rijeka.

Nacionalna zajednica Crnogoraca Rijeka

POLAGANJE VIJENACA NA MALOJ UČKI

Živko Pejović u ime NZC Rijeka, kao organizatora manifestacije „Dani crnogorske kulture“ u okviru Petrovdanskog sabora, otvorio je svečanu komemoraciju polaganja vijenca u povodu 71 godine od pogibije Crnogorca Svetozara Vučinića, koji je položio svoju mladost u osvit završnih operacija na obroncima Učke.

Čedomir Janković u ime NZC Rijeka, istaknuo je mjesto i ulogu Svetozara Vučinića, kao člana štaba Istarskog odreda. Čakavska pjesnikinja Marina Česen pročitala je dvije pjesme posvećene ovome skupu. Minutom šutnje odana je počast poginulim borcima i antifašistima.

Skupu se obratila i gospođa Suzana Cvjetković, tajnica UABA Liburnije. Govorila je o aktivnostima UABA Liburnije i Opatije na promicanju ideja antifašizma. O kvaliteti i ljepoti zajedničkog druženja povodom ovakvog događaja.

Vijenci na grobu Svetozara Vučinića i na spomen obilježju poginulim mještanima i spaljenim selima male Učke položeni su od strane organizacija: NZC Rijeka, Zajednice Srba PGŽ, UABA Liburnije, UABA grada Opatije, Društva Crnogoraca „Peroj 1657“ te zajednice Crnogoraca Pula. Zajedničko druženje i evociranje uspomena na taj period nastavljeno je sa svim učesnicima.

Živko Pejović

13-TO JULSKI ŠAHOVSKI TURNIR

U okviru manifestacije Dani crnogorske kulture u Rijeci obilježeni su Dan državnosti Crne Gore i Dan ustanka Crne Gore protiv fašizma te je održan tradicionalni međunarodni šahovski turnir.

Tradicionalni šahovski kup, koji se organizira po jedinstvenom pravilniku što omogućava poraženom natjecatelju u prvom kolu da nastavi takmičenje u borbi za treće mjesto (kako turnir ne bi voljom nemilosrdnog ždrijeba ostao bez ponekog vrsnog šahiste već nakon prvog susreta), okupio je u prostorijama Nacionalne zajednice Crnogoraca Rijeka preko dvadeset šahista, članova brojnih nacionalnih manjina Primorsko-goranske županije i predstavnike grada Rijeka.

Žiko Pejović - Cuca

OBILJEŽAVANJE DVADESETE GODIŠNJICE RADA NACIONALNE ZAJEDNICE CRNOGORACA RIJEKA

Ove godine Nacionalna zajednica Crnogoraca Rijeka obilježava dvadesetu godišnjicu svojeg rada. Tim povodom u prostorijama zajednice organizirana je izložba fotografija o radu zajednice i okrugli stol. Gospodin Lučić Nikola otvorio je izložbu, te prema izloženim fotografijama prisutnima ispričao koje je sve programe zajednica realizirala u svom dvadesetogodišnjem radu.

Nakon kratke pauze gospoda Janković Čedomir i Lučić Nikola otvorili su okrugli stol sa istom temom. Većina prisutnih članova uključila se u razgovor i raspravu te iznijela svoja mišljenja o tome što bi se u budućem radu zajednice trebalo poboljšati.

Nakon okruglog stola uslijedilo je zajedničko druženje uz malu zakusku.

**Nacionalna zajednica
Crnogoraca Rijeka**

KONSTITUIRAJUĆA SJEDNICA VIJEĆA CRNOGORSKE NACIONALNE MANJINE GRADA ZAGREBA

U Gradskoj upravi Trg S. Radića 1 održana je konstituirajuća sjednica Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba čiji članovi su izabrani na izborima 31.5.2015.

Sjednicu je sazvao i otvorio gradonačelnik Grada Zagreba **Milan Bandić**, koji je pozdravio prisutne članove Vijeća, čestitao im na izboru i istakao:

*Članovi Vijeća na ulazu u
Gradsku upravu Grada Zagreba*

«Činom konstituiranja Vijeća u 4. mandatu nastavlja se započeti proces participacije pripadnika crnogorske nacionalne manjine u upravljanju poslovima Grada, njihovom doprinosu ukupnom razvitku Grada Zagreba kao modernog s razvijenom kulturom ostvarivanja ljudskih prava. Vaš doprinos činjenici da je Zagreb jedan od najtolerantnijih gradova u Europi je neizmjeran i hvala vam na tome.»

Nakon verifikacije mandata prisutni članovi Vijeća su tajnim glasanjem izabrali:

za predsjednika Vijeća

Dušana Miškovića

za zamjenicu predsjednika Vijeća

Milanku Bulatović

(www.vijece-crnogoraca-zagreb.hr)

IZ PRIOPĆENJA SAVJETA ZA NACIONALNE MANJINE REPUBLIKE HRVATSKE

Savjet za nacionalne manjine zalaže se za punu primjenu Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i Zakona o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina kao zakona na koje možemo biti ponosni i po kojima nas je Europska unija prepoznala kao budućeg značajnog čimbenika u promicanju mira, tolerancije i dijaloga i ne smiju biti objekt dnevno-političkih prepucavanja.

18. kolovoza 2015. godine

**PREDSJEDNIK SAVJETA
Aleksandar Tolnauer**

IZBORNA SKUPŠTINA ZAJEDNICE CRNOGORACA SPLIT

*Nova predsjednica ZCS
NATAŠA GERŽELJ*

U subotu, 20. lipnja 2015. godine u svojim prostorijama, Vukovarskoj 59 u Splitu, s početkom u 11 00 sati održana je Izborna Skupština Zajednice Crnogoraca Split.

Predsjednik Društva pozdravio je sve prisutne, zahvalio im se na odazivu te predložio članove Radnog predsjedništva, ali i zamolio članove Skupštine da i oni predlože svoje kandidate. Kako drugih prijedloga nije bilo, njegov prijedlog je prihvaćen te je izabrano Radno predsjedništvo. Protokol Skupštine dalje je tekao prema usvojenom Dnevnom redu. Izabrana je Verifikacijska komisija, zapisničarka i ovjervitelji zapisnika. Nakon što je ustanovljeno da je na Skupštini prisutan dovoljan broj za pravovaljano donošenje odluka, uslijedilo je podnošenje Izvješća o radu predsjednika Društva Borivoja Stevovića, koji je ujedno pročitao i Financijsko izvješće. Nakon kraće rasprave, izvješća su jednoglasno prihvaćena. Uslijedilo je razrješenje dužnosti dosadašnjih tijela Društva (predsjednika, Predsjedništva i Nadzornog odbora).

Prema protokolu, uslijedio je izbor novog/e predsjednika/ce Skupštine. predsjednik Radnog predsjedništva (g. Radulović Jovan) predložio je za novog predsjednika Skupštine g. Ratković Mitra, a kako drugih prijedloga nije bilo, njegov prijedlog jednoglasno je prihvaćen. Tako je za novog predsjednika jednoglasno izabran Ratković Mitar, te Kijanović Jovan za potpredsjednika odnosno zamjenika Skupštine.

Nakon izbora predsjednika Skupštine, uslijedio je izbor novog/e predsjednika/ce Zajednice Crnogoraca. Za predsjednika/cu Zajednice Crnogoraca Split jednoglasno je izabrana Gerželj Nataša te za potpredsjednika/cu Mijušković-Malada Dušica.

Velikim pljeskom pozdravljeni su nova predsjednica i potpredsjednica Zajednice koji su se zahvalili na podršci svih članova.

Zatim je izabrano i novo Predsjedništvo, Nadzorni odbor i delegati za Skupštinu Nacionalne Zajednice Crnogoraca Hrvatske.

Slijedio je prijedlog izmjene Statuta Društva, a dodatno ih je pojasnio g. Noveljić Radomir. Statut je jednoglasno prihvaćen.

Za likvidatora izabran je Mračević Slobodan, a osoba koja će zastupati Zajednicu na svim područjima djelovanja imenovana je novoizabrana predsjednica Udruženja gđa. Nataša Gerželj

Kako daljnjih rasprava nije bilo, predsjednik Skupštine se zahvalio svima na sudjelovanju, i pozvao na skromni domjenak te na nastavak druženja.

Zajednica Crnogoraca Split

SASTANAK SAVJETA ZA NACIONALNE MANJINE SA ČLANOVIMA SAVJETODAVNOG ODBORA VIJEĆA EUROPE

15. srpnja 2015. godine, održan je sastanak Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske sa članovima Savjetodavnog odbora Vijeća Europe za provedbu Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina u Hrvatskoj. Članovi Savjeta upoznali su izaslanstvo Savjetodavnog odbora sa provedbom Okvirne konvencije u razdoblju od Trećeg mišljenja Vijeća Europe (27. svibnja 2010. godine). U tom kontekstu posebno su istaknuli probleme sa kojima se susreću pripadnici nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj vezane za implementaciju i provedbu manjinske legislative u praksi te upozorili na tendenciju ignoriranja i marginalizacije dosegnutih manjinskih prava. No, članovi Savjeta upoznali su visoko izaslanstvo i s primjerima dobre prakse, vezane za ostvarivanje prava nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj.

(www.nacionalne-manjine.info)

ODRŽANE IZVJEŠTAJNE SKUPŠTINE VIJEĆA CRNOGORACA PULA I ZAJEDNICE CRNOGORACA PULA

19. maja 2015. godine u Crnogorskom domu u Puli održane su istovremeno izvještajne skupštine Vijeća Pule i Zajednice Pula.

Gospodin Božo Radulović, predsjednik Vijeća Crnogoraca Pule podnio je izvještaj o radu Vijeća za protekli period. On je u svom izvješću naglasio da je Vijeće svojim radom i postignutim rezultatima opravdalo svoje postojanje. Rad vijeća se, u pravilu, odvijao u pomažanju što savjetima, što financijski, Zajednici Pula. Vijeće je posebno

dobre poslovne odnose i suradnju postiglo sa Zajednicom Crnogoraca i prijatelja Crne Gore Istarske županije. Posebno je naglašeno da je program Vijeća u potpunosti izvršen (organizacija i realizacija putovanja u Crnu Goru i obilazak Crne Gore, obilježavanje 13. jula Dana ustanka Crne Gore, Petrovdanske svečanosti, organizirani odlazak na proslavu Lučindanskih svečanosti u Zagrebu, izložbe slika crnogorskih autora, projekcije filmova, književnih susreta, kulturnih večeri, i dr.). Veliki napor i pomoć Vijeće je pružilo Zajednici Crnogoraca i prijatelja Crne Gore Istarske županije da realizira svoj najveći projekt obilježavanje 200-te obljetnice rođenja P. P. Njegoša, zatim učestvovanje u posjeti Umagu prilikom njihovih aktivnosti Šednika, večeri kulture Crne Gore, izložbama slika i drugo koje je organizirala pružilo Zajednici Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Bujština“ Umag.

Gosp. Aleksandar Taušan, predsjednik Zajednice Crnogoraca Pula govorio je o konsolidiranju Zajednice te organizaciji i provođenju različitih programa (susreti sa umjetnicima iz Crne Gore, izložbe slika, književne večeri, organizacija proslave 13. jula, Petrovdana, Lučindana). Posebno je istaknuo da se Zajednica zalagala sa manje ili više uspjeha na povećanje broja članica i članova Zajednice, a posebno mladih. Podcrtao je da u redovima Zajednice ima samo par mladih obrazovanih i sposobnih Crnogoraca. Taušan je dalje govorio o suradnji sa Zajednicom Crnogoraca i prijatelja Crne Gore Istarske županije, posebno sa predsjedništvom Zajednice. Uspostavljeni su kontakti sa društvima i zajednicama nekih nacionalnih manjina Istarske županije. Program je bio uspješan i realiziran onoliko koliko su to dozvoljavala financijska sredstva.

Nakon podnesenih izvješća i diskusije dato je na glasovanje da li se prihvaćaju izvješća podnesena Skupštinama. Svi prisutni su jednoglasno dali podršku. Taušan je zamolio sve prisutne da pomognu u organizaciji skorašnjih izbora za Vijeća Grada Pula i Županijsko Vijeće i da izađu u što većem broju na izbore.

Nakon završetka skupština upriličeno je obilježavanje 200-te obljetnice rođenja pjesnika i bana Hrvatske Ivana Mažuranića – autora spjeva *Smrt Smail-age Čengića*.

Program se nastavio govorom o životu i djelu pjesnika i bana Ivana Mažuranića. Posebno je istaknuta njegova veza sa P. P. Njegošem i Crnogorcima. Kod prezentiranja spjeva *Smrt Smail-age Čengića* posebno je akcentirano dobar čovjek i loš čovjek, dobar junak i loš junak, silnik i nezaštićena raja. Pjesnik opisuje, kroz četu, Crnu Goru i Crnogorce kao hrabre i skromne ljude, a kroz agovanje nasilje i silnike – tirane. Ovaj program je realiziran uz pomoć učenika pulske gimnazije i njihovog profesora Filipa Zoričića te umirovljenog profesora Dušana Roganovića i predsjednika Kulturnog društva „*Peroj 1657*“ Nikole Škoke. Njegaša je tumačio učenik Mattias Stojanović, a Ivana Mažuranića Šime Rabar, dok je stihove recitirao Patrik Bolković. Bila je interesantno pratiti spontano iznošenje stavova navedenih osoba, upadanje u riječ kao da se dešavalo na nekoj vrlo ozbiljnoj pozornici. Prof. Zoričić dao je svoj prilog tumačenju djela Ivana Mažuranića, a prof. Roganović je govorio o suodnosima pjesnika romantizma 18. i 19. stoljeća.

Dušan Roganović

ODRŽANA REDOVNA - IZBORNA SKUPŠTINA ZAJEDNICE CRNOGORACA I PRIJATELJA CRNE GORE ISTARSKJE ŽUPANIJE

27. maja 2015. održana je redovna – izborna skupština Zajednice Crnogoraca i prijatelja Crne Gore Istarske županije u Puli u Crnogorskom domu, Držićeva 4.

Skupštini je prisustvovalo 50-ak Crnogorki i Crnogoraca i prijatelja Crne Gore sa područja čitave Istre te nekoliko uzvanika. Izvještaj o radu je podnio predsjednik Zajednice Dušan Roganović. U izvješću je dat pregled rada Zajednice o 4. aprila 2014. do 27. maja 2015. godine. Program rada i aktivnosti za navedeno razdoblje realizirani su gotovo u potpunosti. Zajednica je u ovom razdoblju realizirala dva velika projekta 1. i 2. Festival multikulturalnosti održani u Puli gdje je Zajednica uzela učešća i sa svojim članovima je nastupila u kulturnom programu te izložbama rukotvorina i pripremljenih specijaliteta, kolača i pića sa namirnicama većinom crnogorskog porijekla. Zatim je organizirala i pomogla da se realizira Šednik i večeri kulture Crne Gore. Pomogla je u organizaciji nekoliko izložbi slika i ručnih radova članova Zajednice i to je u potpunosti i financirala. Pomogla je materijalno i kulturnom društvu perojskih Crnogoraca „*Peroj 1657*“. Program je bio podnesen na vrijeme Uredu za nacionalne manjine IŽ koji ga je bez primjedbi prihvatio i financirao sa po 20.000,00 kn za godine 2013., 2014. i sa 18.000,00 za 2015. Naglašeno je da je Zajednica učinila velike napore u pomoći, savjetima i materijalnom ostvarenju programa društava i zajednica čiji su članovi i članovi ove Zajednice. Financijsko izvješće je podneseno Županijskom uredu koje je prihvaćeno za navedene godine bez primjedbi. Za 2015. godinu financijsko izvješće bit će podneseno na kraju godine.

Bilo je nekoliko pitanja koja su se odnosila na rad Zajednice na koja su odmah dobili odgovore te i vrlo pozitivnih diskusija i prijedloga. Kako je ovo i izborna skupština prišlo se pripremi za izbore, imenovani su birački odbor, verifikaciona komisija i druga tijela te kandidaciona komisija koja je predložila kandidate za novo predsjedništvo. Nakon glasanja utvrđeno je da su svi predloženi kandidati, njih pet, dobili glasove svih prisutnih. Predsjedništvo novoizabrano predložilo je skupštini za predsjednicu Branku Rožman, a za zamjenika Emila Rovčanina. Skupština je potvrdila izbor.

Dušan Roganović

Na ovogodišnjoj „Perojskoj fešti“ – čiji su tradicionalni organizatori Društvo perojskih Crnogoraca „Peroj 1657“ i Grad Vodnjan-Dignano – učestvovala je i pjevačka skupina „Montenegri“ Nacionalne zajednice Crnogoraca Rijeka.

PEROJSKA FEŠTA

U organizaciji društva „Peroj 1657“ tradicionalno se svake godine održava *Perojska fešta*. Uz izložbu slika, jako popularno i tradicijom poznato natjecanje u potezanju konopa, održan je i veoma bogat kulturno umjetnički program. Osim domaćina i brojnih gostiju u programu je učestvovala i naša pjevačka skupina „Montenegri“ koja je pod stručnim vodstvom maestre Ljubov Judčenko Košmerl izvela dvije crnogorske pjesme.

Nacionalna zajednica Crnogoraca Rijeka

Društvo perojskih Crnogoraca „Peroj 1657“ – koje formalno nije član Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske, ali učestvuje u programima NZCH koji se, preko Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske, financiraju iz sredstava državnog proračuna – nakon nekoliko godina ponovo je nastupilo na ‘Lipovljanskim susretima’. Ovogodišnji, 21. po redu ‘Lipovljanski susreti’ održani su od 21.-23. kolovoza, pod visokim pokroviteljstvom predsjednice Republike Hrvatske i supokroviteljstvom Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske.

Pjesme i plesovi pokazali svu raznolikost tradicijske baštine nacionalnih manjina u Hrvatskoj **ODRŽANI ‘LIPOVLJANSKI SUSRETI 2015’**

Društvo Perojskih Crnogoraca ‘Peroj 1657’ na ‘Lipovljanskim Susretima 2015’

Dруги дан ‘Lipovljanskih susreta 2015’ u potpunosti je bio posvećen nacionalnim manjinama u Hrvatskoj. U subotu, 22. kolovoza program je započeo u rano poslijepodne postavljanjem tradicijskih eksponata na izložbeni prostor nacionalnih manjina u parku u centru Lipovljana. Posjetitelji i gosti razgledali su postavljene štandove 13 udruga nacionalnih manjina, a sve njih obišla je i razgledala i predsjednica Republike Hrvatske Kolinda Grabar Kitarović.

Usljedio je mimohod 10 društava nacionalnih manjina, koja su, praćena pljeskom posjetitelja, prošla centrom Lipovljana, do središnje pozornice ‘Lipovljanskih susreta 2015’.

Pjevačkim i plesnim nastupom svih društava koja su ove godine sudjelovala na ‘Lipovljanskim susretima’, pokazan je, pred više tisuća gledatelja, dio tradicijske kulture vlastite nacionalne manjine.

Društvo Perojskih Crnogoraca ‘Peroj 1657’, nakon nekoliko godina ponovo je nastupilo na ‘Lipovljanskim susretima’. Ovaj puta su iz Istre, gdje žive i njeguju jezik i običaje predaka, došli posjetiteljima ‘Susreta’ pokazati splet crnogorskih kola i otpjevati stare perojske pjesme, sa svojim voditeljima Dubravkom i Draganom Vučević.

*Predsjednica Republike Hrvatske Kolinda Grabar Kitarović
svečano je otvorila ovogodišnje 'Lipovljanske Susrete'*

«'LIPOVLJANSKI SUSRETI' IZRASLI SU IZ BOGATSTVA KULTURE ZAJEDNIŠTVA»

Predsjednica Republike Hrvatske i visoka pokroviteljica ovogodišnjih 'Lipovljanskih susreta' Kolinda Grabar Kitarović, u subotu, 22. kolovoza posjetila je Lipovljane, upoznala se s poviješću i programom manifestacije nacionalnih manjina Hrvatske, susrela se sa sudionicima i posjetiteljima 'Susreta', nakon čega je i svečano otvorila 6. obnovljene, odnosno 21. po redu 'Lipovljanske susrete'. Domaćin joj je bio Mario Ribar, načelnik općine Lipovljani i predsjednik Organizacijskog odbora 'Lipovljanskih susreta'.

Nakon svečanog dočeka i pozdrava s domaćinom, visoka pokroviteljica i predsjednica Kolinda Grabar Kitarović, obišla je izložbene prostore svih nacionalnih manjina, koje su ove godine sudjelovale na 'Lipovljanskim susretima'. Tom prilikom razgledala je tradicijske narodne nošnje, različite radove pripadnika manjinskih udruga, gastronomske proizvode, a upoznala se i s aktivnostima manjinskih udruga i tradicijskih obrta.

Kad je obišla sve izložbene prostore, predsjednica Republike Hrvatske uputila se prema središnjoj pozornici 'Susreta', gdje su ju već čekali plesači, pjevači i svirači 10 kulturno-umjetničkih društava koji su se spremili za nastup na pozornici 'Lipovljanskih susreta'.

Predsjednicu i visoku pokroviteljicu 'Susreta', Kolindu Grabar Kitarović, pred nekoliko tisuća posjetitelja, kao i sve izvođače glazbenog i plesnog programa, te volontere koji više mjeseci rade na pripremi manifestacije, pozdravio je Mario Ribar, načelnik općine Lipovljani i naglasio kako u Lipovljanima složno žive, Hrvati, kao većinski narod i pripadnici 13 nacionalnih manjina, čime se ova sredina ponosi. Zahvalio je svima za dolazak na ovu središnju manifestaciju nacionalnih manjina u Hrvatskoj.

Na kraju svečanosti otvaranja 'Lipovljanskih susreta 2015.', svim posjetiteljima i izvođačima programa obratila se i predsjednica Republike Hrvatske Kolinda Grabar Kitarović. Naglasila je, među ostalim, kako su 'Lipovljanski susreti' izrasli iz bogatstva kulture zajedništva i kako ono može biti primjer svima.

'Lipovljanski susreti', danas su, s pravom na glasu kao smotra od najvećeg značaja za afirmaciju kulturnog stvaralaštva naših nacionalnih manjina. Ovi su 'Susreti' čuvari i promicatelji manjinskih nacionalnih identiteta – rekla je, među ostalim, Kolinda Grabar Kitarović, predsjednica Hrvatske i visoka pokroviteljica 'Lipovljanskih susreta', prilikom svečanog otvorenja ovogodišnjih 'Susreta'.

Nakon otvorenja manifestacije, pokroviteljica 'Susreta' i predsjednica Hrvatske, s pozornošću je pratila nastup 10 kulturno-umjetničkih društava nacionalnih manjina iz čitave Hrvatske, koji su izvodili svoje tradicijske pjesme i plesove. Uz nju i spomenute govornike, ovogodišnje 'Lipovljanske susrete' posjetio je veliki broj uzvanika i gostiju. Među njima bila je saborska zastupnica Ivana Krivec Posavec, izaslanica predsjednika Hrvatskog sabora, Aleksandar Tolnauer, predsjednik Savjeta za nacionalne manjine RH, Branko Sočanec, ravnatelj vladinog Ureda za nacionalne manjine, izaslanstva češkog, slovačkog i ukrajinskog veleposlanstva u RH, te predstavnici udruga, društava, saveza i vijeća nacionalnih manjina, gospodarstvenici, gradonačelnici i načelnici 20-tak lokalnih jedinica.

(Izvor: www.lipovljani.hr, www.nacionalne-manjine.info)

OKRUGLI STOL

Kao znanstveni segment 'Lipovljanskih' susreta u organizaciji Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske održan je Okrugli stol "Nacionalne manjine u demokratskim društvima i ostvarivanje manjinskih prava u uvjetima krize", na kojem su izlaganja imali predsjednik Savjeta za nacionalne manjine Aleksandar Tolnauer i ravnatelj Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina mr. sc Branko Sočanec.

U prošlom broju čitaoci su, uz obilje fotografija čiji je autor Hrvoje Šincek, saznali neke osnovne podatke o tome da je u organizaciji Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Bujština“ Umag, 7. juna bilo održano, sada već tradicionalno, Crnogorsko večer – Serata montenegrina. Kako je zbog Petrovdanskog sabora prethodni broj morao biti zaključen nešto ranije, a prilog gospođe Sanja Bosnić je prispio u Redakciju kad je broj 93. već bio u štampi, donosimo ga u ovom broju, ne sumnjajući da je njeno poneseno kazivanje o multikulturalnosti i suživotu u gradu Umagu uvijek aktualno.

CRNOGORSKO - TALIJANSKA VEČER

Svake godine Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Bujština“ organizira svoju tradicionalnu priredbu „Crnogorsko večer“ na osebujan način. Tako je i ove godine, na veliko zanimanje prisutnih, u duhu suživotu, organiziran susret članova Zajednice Talijana Umag i našeg crnogorskog društva.

U kazališnoj dvorani Zajednice Talijana „Fulvio Tomizza“ Umag, nositelj

priredbe bilo je naše društvo, a glavni gosti večeri bili su domaćini, odnosno Mješoviti pjevački zbor Zajednice Talijana „Fulvio Tomizza“ Umag.

Voditeljica programa Sanja Bosnić je u uvodnoj najavi naglasila povijesnu povezanost ova dva naroda pa je ispalo simpatično kada je spomenula kako su ove dvije nacionalne manjine u rodbinskoj vezi. U prilog narečenome, Floriana Bassanese Radin, predsjednica Zajednice Talijana Umag i dogradonačelnica zadužena samo za pitanja talijanske nacionalne manjine u Gradu Umagu osvrnula se na nedavni posjet njihove Zajednice sunarodnjacima, Zajednici Talijana Kotor. Oduševljena ljepotama Crne Gore i domaćom atmosferom naglasila je da će to zasigurno utjecati na bolje razumijevanje običaja i izvornog duha koji prožima naše umaške Crnogorce. Predsjednik Društva Radvan Medojević je zahvalio na gostoprinstvu i dosadašnjoj suradnji istaknuvši kako je ova priredba samo mali obol razvoju multikulturalnosti u gradu.

POMIJEŠANE NOTE

Na klaviru mome pomiješane note:
„Oj svijetla majska zoro“, „Musica di notte“.
Rodila me majka Crnogorka divna,
otac mi je Istrijan, Istra domovina.
Vjetar sa Lovćena, bura s Učke gore
maestral što puše uz Jadransko more.
U mom srcu skladaju melodije fine
divna zemljo Istarska, obadvije himne.
Istra mi je sunce, Crna Gora cvijeće
obadvije skupa stvaraju proljeće.
Na klaviru mome, prsti lete sami
melodija ljubavi sve okolo mami.
Leti pjesma zrakom, k'o avion s piste
simbol Crne Gore i Hrvatske Istre.

Milunka Medojević

U programu su nastupili Filip Alessio, najmlađi član našega društva koji je zasvirao na klaviru kao pratnja baki Milunki Medojević dok je kazivala svoje stihove „*Pomiješane note*“ i „*Dvije mati – dvije domovine*“. Potom je u pravom duhu mladog virtuozu, zanosno odveo publiku u svijet klasične glazbe skladbama neponovljivog J.S. Bacha i F. Chopina.

Zatim se publici predstavio pjevački zbor Zajednice Talijana, koji je osim istro-venetskih skladbi zapjevao i poznati evergrin sa splitskog festivala „*La musica di notte*“. Publika im se pridružila pjesmom.

Spletom crnogorskih pjesama i pjesmom „*Bokeljska noć*“ zaokružili su večer naši pjevači iz mješovitog pjevačkog zbora „Montenegro“ koji su postali već pravi poklisari crnogorske kulture u Republici Hrvatskoj.

I za kraj je Milunka Medojević još jednom ganula prisutne svojom poezijom. Ovaj put dječijom. Kazivala je stihove „*Djed i unuk*“ u kojima su svi u dvorani prepoznali ljubav malog Marka naspram djeda Radovana Medojevića, pa je ta iskrena pjesma doprla svima do srca.

Za vizualni dojam susreta pobrinuo se likovni umjetnik, poznati umaški zet – crnogorskog porijekla Branislav Kladić koji je upriličio jednodnevnu izložbu pod nazivom „*Mistični ugođaj Istre*“, a u istarskome tonu ili bolje rečenu teku protekao je i domjenak kojega je organizirao poznati „istarski catering šef“ Sandi Smilović.

Sanja Bosnić

U ISTARSKOM NARODNOM KAZALIŠTU U PULI ODRŽAN 2. FESTIVAL MULTIKULTURALNOSTI

U Puli je održan 2. po redu Festival multikulturalnosti istarske županije na kojem je uzeo učešća zavidan broj zajednica, kulturnih društava i pojedinaca velikog broja predstavnika nacionalnih manjina istarske županije među kojima je bila zastupljena i crnogorska nacionalna manjina koju su predstavljali članovi Zajednice Crnogoraca i prijatelja Crne Gore Istarske županije skupa sa članovima Kulturnog društva „Bujština“ iz Umaga. Nagla-

šavamo da su svi učesnici Crnogorke i Crnogorci članovi Zajednice Crnogoraca i prijatelja Crne Gore Istarske županije.

Na Festivalu su nacionalne manjine kroz folklor, pjesmu, ruketvorine, glazbu i mnogo drugih oblika prikazali bogatstvo i šarolikost programa nacionalnih manjina.

Crnogorci su se na Festivalu predstavili sa jednim originalnim tekstom „*Djed i unuk*“ kojeg su uspješno izveli članovi iz Umaga. Posebno je bila zapažena recitacija izvorne pjesme Milunke Medojević koja je čitala tekst uz pratnju mladog Filipa Alessija.

Posebno je bila zapažena izložba ručnih radova – crnogorski motivi koje su priredile članice Zajednice iz Umaga.

Dušan Roganović

Izložba Dimitrija Popovića otvorena u palati Sponza u Dubrovniku
„TRI BIBLIJSKE ŽENE“

Izložba djela crnogorskog slikara i pisca Dimitrija Popovića, pod nazivom „*Tri biblijske žene*“, otvorena je preksinoć u palati Sponza u Dubrovniku. Postavka objedinjuje tri ciklusa slavnog umjetnika – „*Marija Magdalena*“, „*Judita*“ i „*Saloma*“.

U prisustvu velikog broja umjetnika i ljubitelja umjetnosti, na otvaranju su izvedena dva performansa. Glumica Dora Lipovčan izvela je impresivan dramski performans na temu Marije Magdalene s kojim je događanje i počelo, dok je Petra Japunčić upriličila plesni performans – fragment „*Salominog plesa*“ sa sedam velova na muziku Štrausa u modernoj koreografiji Zrinke Japunčić.

Umjetnički spoj

Dimitrije Popović predstavio je 25 radova, crteža, ulja na platnu i oslikanih fotografija. U namjeri da aktuelizuje biblijske junakinje, Popović je za modele odabrao savremene žene koje su mogle izraziti ono što je smatrao karakterističnim za njihovu personalnost. Za Magdalenu pozirala je Dora Lipovčan, za Juditu psihološkinja Petra Vrkljan, a za Salomu estradna zvijezda Severina Vučković.

Kako je za *POBJEDU* istakao Dimitrije Popović, na svečanom otvaranju u prepunom prostoru palate Sponza vladao je veliki interes publike i medija.

– Posebnost otvaranju dala su dva performansa - „*Magdalena*“ i „*Saloma*“ koji su inspirisani izloženim radovima. Tako se ostvarila lijepa cjelina, zanimljiv umjetnički spoj u kojem su klasični motivi tri biblijske žene interpretirani na moderan način – kazao je umjetnik.

POKAJANJE, SMRT, EROS

Izložbu je otvorio organizator postavke i performansa Dubrovčanin Andrija Seifried.

– Bilo mi je izuzetno teško spojiti tri tematske izložbe Dimitrija Popovića u jedan cjelovit tekst i projekat, ali sam na neki način našao inspirativnu vezu u velovima: pokajanja, smrti i erosa kojima sam objedinio ova tri lika. Na taj način osmislio sam čitavu izložbu i ovaj atraktivan performans u Dubrovniku. Drago mi je da sam u mom rodnom gradu i u palati Sponza napravio jedan impresivan program za publiku koja je i ovom prilikom ukazala povjerenje i veliko zanimanje za moje projekte – rekao je Seifried, koji je i autor predgovora u katalogu izložbe.

dogodilo preksinoć u monumentalnom, svečanom, a istovremeno mističnom ambijentu palate Sponza – istakao je Popović.

Izuzetan doživljaj

Dora Lipovčan kazala je da joj je bila beskrajna čast i zadovoljstvo da ponovno saraduje sa Dimitrijem čijom je umjetnošću fascinirana od djetinjstva.

– Vjerovatno niko drugi ne bi me mogao podstaknuti da kroz svoje biće i tijelo tako lako provučem iskustvo Marije Magdalene i iskopam iz sebe tako prirodno arhetipsku građu tog mitskog lika. Jako sam zahvalna kako Dimitriju tako i Andriji Seifriedu da su mi omogućili ovaj izuzetan doživljaj – kazala je Lipovčan.

Monumentalni ambijent palate Sponza prožimanjem triju umjetničkih izraza učinio je ovo veče impresivnim, a mnogi posjetioci potvrdili su da je to bio pravi kulturni događaj koji je obilježio ljetnju sezonu u Dubrovniku. Izložba će biti otvorena do 20. septembra.

A.Đ.

(Izvor: Dnevni list POBJEDA, 29. avgust 2015.g.)

*
*   *
*

DIMITRIJE POPOVIĆ

CORPUS MYSTICUM

KOMPLEKS BENEDIKTINSKOG SAMOSTANA
NA OTOČIĆU SV. MARIJE SRED VELIKOG JEZERA

subota, 11. srpnja 2015.

Dimitrije Popović: Corpus Cristi
(crtež, asamblaž, 41x55 cm, 1990)

*U organizaciji Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba
29.6. u Crnogorskom domu predstavljena knjiga Mirka Matovića*

MIRKO MATOVIĆ: „SAGA O RUDNJANIMA“

Večerašnje predstavljanje knjige „*Saga o Rudnjanima*“ – *Tanka loza; Pustolovine Nika Rudnjanina i Kad nije bilo anđela* – i njenog autora mr. sc. Mirka Matovića u Crnogorskom domu u Zagrebu jedinstveno je iz više razloga:

- autoru je 87 godina
- do ove knjige, koja je trilogija i ima preko 1200 stranica, nije ništa objavio
- događanja su smještena u stvarni povijesni okvir pa je po tome ona i svojevrsna kronika u prvom redu Crne Gore, a prostor dešavanja čak i u najsitnijim detaljima je prepoznatljiv, bilo u opisu ili samom nazivu
- činjenici da je ova trilogija izdana u tzv. samizdat obliku, i naporu koji je autor uložio kako bi bila objavljena.

Knjiga „*Saga o Rudnjanima*“ je priča o Crnoj Gori, njenoj tradiciji, običajima i povijesti s kraja XVIII. pa sve do druge polovice XX. stoljeća. To je priča o ljubavi i stradanjima, krvnoj osveti, lomljenju tradicionalnog i moralnog u čovjeku, pojedinačnim sudbinama – kratkim životima i surovim smrtima, tragedijama u porodici i njenom cijepanju – za ove ili one, ovog ili onog – priča o međašima crnogorske povijesti, putu „tanke loze“ u uglednu „viđenu“ kuću.

Krvna osveta je svojevrsni lajtmotiv ove knjige. S njom sve i počinje u Pivskom zijametu (vojničkom posjedu) kada Tonko Zloković bez razloga (zbog jednog „jakanja“ u kojem je bio položen na pleća) ubije podmuklo Baja Miršića, a očekivanu *KRVNU OSVETU* ne načini njegov brat Perko Miršić.

MIRKO MATOVIĆ, magistar prava, rođen 1928. godine u Daničićima, Foča, BiH. Nakon završetka Realne gimnazije u Peći, diplomirao je na Pravnom fakultetu u Beogradu, a magistrirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu s temom „Krivično pravna pitanja ubistava iz krvne osvete“. Bio je Okružni javni tužilac u Peći i Prištini, gdje je (u Prištini) na Pravnom fakultetu predavao „Krivično materijalno pravo“ i „Kriminologiju“. Krajem 1968. seli u Zagreb, radi kao zamjenik Okružnog javnog tužioca, a od 1974. do mirovine 1990. godine kao šef Pravnih poslova ondašnjeg SDK-a.

O knjizi su govorili Danilo Ivezić i autor mr. sc. Mirko Matović, dok je dijelove teksta čitala Milanka Bulatović

Pod pritiskom sredine i tradicije Bajo s porodicom napušta dom seli u Nikšićku župu, mijenja prezime u Rudnjanin i započinje „*Saga o Rudnjanima*“. Nastavlja se preko Joksima, Vujka, Luke, Nika, Veselina, Vlajka ... Tu su i presudni događaji crnogorske povijesti (Krusi, Martinići, smrt Smail age Čengića, bitka na Grahovcu, ostroška bitka i spašavanje moštiju sv. Vasilija, smrt knjaza Danila, I. i II. Balkanski ratovi, I. Svjetski rat, slom Crne Gore, II. svjetski rat i Opštenarodni oružani ustanak, poznata „skretanja“ – paše groblje, Pljevlja, raslojavanja i četnički pokret, završetak rata i zbivanja na Zidanom mostu, Goli otok i sl.) i ličnosti (Sv. Petar, vladika Rade, knjaz Danilo, vojvoda Mirko, knjaz-kralj Nikola, Đilas ...)

Krvna osveta će biti i razlogom novog seljenja Rudnjana u Bosnu, njihovog kontakta s presudnim događajima – sarajevski atentat, aneksija, početak I. Sv. Rata – uoči kojeg Niko dolazi u Malu Varoš i praktički svoju sudbinu i sudbinu svoje porodice, bez obzira na periode izbivanja i seljenja, u Metohiju, pred II. Svjetski rat, veže uz nj u.

U uvodu sam istakao da je ova priča smještena u stvarni prostor, preciznost do detalja u toponimima je njeno bitno obilježje. To se posebice vidi u dijelu vezanom uz Malu Varoš. Nazivi, Dulovine, Padež, Vladoš, Bablja greda, Lug, pa imena katuna na Sinjavini, Vučju, Bjelasici i sl. su isključivo lokalna odrednica i prepoznatljivi samo onima koji žive ili su živjeli na tom prostoru.

Ta spona istinitih događanja i stvarnog prostora s pričom o jednoj porodici najbolje je vidljiva u opisu događanja oslobođanja male varoši nakon početka opštenarodnog oružanog ustanka 13. jula.

Bez namjere da prepričavam sadržaj želim naglasiti ogroman napor koji je gospodin Mirko uložio u pisanju ove trotomne knjige.

Na kraju svake knjige navedena je i literatura koju je autor koristio (ona je i odredila opis pojedinih događanja kao i toponima: pa se tako planina Sinjavina navodi kao Sinjajevina ili Lazarane kao Lozarina, što nimalo ne umanjuje vrijednost napisanog) kao i rječnik manje poznatih riječi, budući da knjiga obiluje crnogorskim arhaizmima i turcizmima.

Onima koji su imali prilike pročitati knjigu Bata Tomaševića „*Orlov krš*“, a pogotovo onima koji su pročitali knjigu Pavla Jovanovića „*Put u Karadag*“ ova trilogija gospodina Mirka Matovića će biti prepoznatljiva. Sve tri su priče o porodici, i o Crnoj Gori (uz sporadične izlete u Bosnu i u Metohiju) i ukoliko uzmete u ruke ovo trotomno izdanje (uz prethodni uvjet vezan uz jednu ili obje navedene knjige) doživjećete svojevrsni *Déjà vu*.

Danilo Ivezić

USVOJEN ZAKON O SARADNJI CRNE GORE SA ISELJENICIMA

Dana 31. jula 2015. godine, poslanici Skupštine Crne Gore usvojili su Zakon o saradnji Crne Gore sa iseljenicima. U izradi prijedloga Zakona o saradnji Crne Gore sa iseljenicima učestvovali su predstavnici MEP-a u periodu 2013-2014. godine kroz radnu grupu za izradu zakona, kao i održane konsultacije sa predstavnicima Uprave za dijasporu.

(www.dijasporacg.me)

*
*   *

Memorandum o saradnji četiri regionalna festivala

POTPISANA KOTORSKA INICIJATIVA

U utorak, 25. avgusta, u kotorskoj crkvi Sv. Duha u 15 časova, na inicijativu Međunarodnog festivala KotorArt, potpisana je **Kotorska inicijativa**, Memorandum o saradnji četiri najznačajnija ljetnja regionalna festivala: Međunarodnog festivala KotorArt (Crna Gora), Dubrovačkih ljetnjih igara (Hrvatska), Festivala Ljubljana (Slovenija) i Ohridskog ljeta (Makedonija). Sporazum su potpisali Ratimir Martinović (direktor KotorArt Don Brankovih dana muzike i koordinator svih programa KotorArta), Mladen Tarbuk (intendant Dubrovačkih ljetnjih igara), Darko Brlek (direktor Festivala Ljubljana i predsjednik Evropske asocijacije festivala) i Elizabeta Jankulovska (direktorka Ohridskog ljeta).

Kotorska inicijativa potpisana je sa namjerom ostvarivanja boljeg dijaloga i intenzivnije saradnje među festivalima, te otvaranja prostora za realizaciju zajedničkih projekata i programa, razmjenu projekata, programa i iskustava, kao i jačanje kulturne saradnje među zemljama potpisnicama, što je u uvodnom izlaganju naglasio i koordinator KotorArta Ratimir Martinović. On je ocijenio da istorijsko pamćenje Kotora čuva gostovanja brojnih umjetnika i intelektualaca, ali da je skup prisutnih izuzetno bitan, referentan i znakovit kada se radi o menadžerima kulture, onima koji kreiraju preduslove kulturnog razvoja. Po njegovim riječima, saradnja između četiri festivala koja se gotovo istovremeno odvijaju na malim udaljenostima, „pod budnim okom UNESCO-a“, u zemljama koje govore sličnim jezicima i imaju jedan dio zajedničkog nasljeđa, potpuno je logična i prirodna i bez ikakve formalne asocijacije. „KotorArt je ovdje tinejdžer među festivalskim seniorima, i vjerujem da upravo ta kombinacija iskustva i višedecenijskog pređenog puta sa jedne, i ambicije, energije i motivacije sa druge strane, može biti plodotvorna za sve, a ponajprije za umjetnost, kulturu i građanke i građane naših država, kao i za sve naše goste koji znaju da se prepuste čudesnim prostorima duha iskazanim kroz neku od umjetničkih disciplina“, kazao je Martinović.

Intendant Dubrovačkih ljetnjih igara Mladen Tarbuk rekao je da se radi o jednom doista značajnom trenutku, „jer da bi kultura uopće bila kultura, u sebi ima komunikaciju kao svoj supstancijalni momenat. Kultura koju negujemo samo za sebe, nije kultura nego barbarizam.“ On je podsjetio, da je i ranije među festivalima potpisnicima sporazuma postojala razvijena saradnja. Za sam Dubrovnik, po riječima Tarbuka, ovaj sporazum je jako bitan zbog kandidature za Evropsku prijestonicu kulture 2020. godine, jer ono što će se razviti iz potpisanog sporazuma biće najbolji put da Dubrovnik taj naslov i ponese.

Elizabeta Jankulovska izrazila je radost što se ovaj sporazum potpisuje u godini u kojoj festival Ohridsko ljeto slavi svoju 55. godišnjicu. Ona je izrazila očekivanja da će novouspostavljena saradnja dovesti do koprodukcija i razmjena programa, umjetnika i iskustava, kao i do bolje promocije za svaki festival pojedinačno, ali i u smislu zajedničke promocije na svjetskoj kulturnoj sceni.

Darko Brlek, direktor Festivala Ljubljana i predsjednik Evropske asocijacije festivala podsjetio je da je umjetnička i kulturna saradnja bila prva koja je uspostavljena nakon rata u bivšoj Jugoslaviji, i da su rezultati te saradnje nemjerljivi. Ocijenio je da je u društvu koje se globalno mijenja, sa čime se mijenja i shvatanje kulture, jako bitno da su festivali otvoreni. On se osvrnuo na krize koje trenutno potresaju svijet, i na dilemu sa kojom se susreo kao direktor festivala, o tome da li je etički pozivati umjetnike iz zemalja u kojima se ne poštuju ljudska prava. „Baš je zadaća kulture i osobito festivala na tom polju da rade na interkulturalnom dijalogu, i da stvaraju uslove da kasnije, bez griže savjesti, iza njih mogu stati i ministri“, rekao je Brlek.

Potpisivanju sporazuma prisustvovali su i ministar kulture Crne Gore Pavle Goranović, ministar kulture Republike Hrvatske Berislav Šipuš i sekretar Direktorata za stvaralaštvo u Ministarstvu kulture Republike Slovenije dr Matjaž Šekoranja, koji su svojim prisustvom dali snažnu podršku povezivanju reprezentativnih festivala, te plodotvornoj regionalnoj razmjeni i saradnji u oblasti kulture.

Ministar kulture Republike Hrvatske Berislav Šipuš složio se sa već iskazanim stavom da saradnje već postoje, ali i dalje treba raditi na njihovom jačanju. „Na jednoj dopisnici iz Amsterdama koju sam dobio piše: *‘Evropa je kultura, kultura je Evropa’*. Ali je jako važno ono što piše na poleđini tih razglednica gdje stoji: *‘A što si ti uradio za Evropu i za kulturu’*“, kazao je Šipuš, dodavši da je ovaj sporazum važan korak u pravcu činjenja.

Pavle Goranović, ministar kulture Crne Gore izrazio je uvjerenje da se činom potpisivanja sporazuma „potvrđuje čvrsto uvjerenje Ministarstva kulture Crne Gore da radi na jačanju saradnje u regionu“. „Posebno me raduje što je ova inicijativa potekla iz Kotora, grada koji simbolizuje suživot i dijalog“, kazao je Goranović. On je rekao i da od aktera inicijative očekuje da i ubuduće rade na jačanju saradnje, te da u pravcu iste podstiču i druge kulturne subjekte u svojim zemljama. Po njegovoj ocjeni, za Crnu Goru je važno da u oblasti kulture sagleda iskustva onih koji imaju više saznanja, ali je veoma bitna i mogućnost prezentacije crnogorske kulturne ponude u regionu, ali i na drugim tržištima, čemu bi ova inicijativa trebalo da doprinese.

Sekretar Direktorata za stvaralaštvo u Ministarstvu kulture Republike Slovenije dr Matjaž Šekoranja rekao je da slovenačko Ministarstvo kulture stoji iza potpisanog sporazuma prvenstveno jer potvrđuje dosadašnju dobru saradnju među potpisnicima, ali i zato što otvara mogućnosti za dalju saradnju u različitim pravcima, i kao takav predstavlja „veliki doprinos za sve potpisnike i države, kako za kvalitet festivala, tako i međusobno razumijevanje“.

(montenegrina.net)

ČETRDESET PETI KNJIŽEVNI SUSRETI „PJESNIČKA RIJEČ NA IZVORU PIVE“

„*Pjesnička riječ na izvoru Pive*“ najstarija je književna manifestacija u Crnoj Gori, ali i na prostoru bivše Jugoslavije.

Počela je, sad već davne, 1970. godine na izvoru rijeke Pive Oko. Imala je jugoslovenski i međunarodni karakter i predstavljala osoben vid pobune protiv potapanja ove rijeke, do kojeg je ipak došlo zbog izgradnje hidrocentrale.

Piva, po kojoj je cijeli kraj između planina Durmitora, Vojnika, Ledenice, Lebršnika, Volujaka i Vučeva dobio ime, potopljena je i izgradnjom brane u Mratinju stvoreno je ogromno akumulaciono jezero, koje, poput rijeke od koje je nastalo, plijeni svojom smaragdnazelenom bojom.

Pored tog jezera, u gradiću Plužine, izgrađenom visoko iznad potopljenog mjesta, ova manifestacija je nastavila da se održava i okuplja velikane pjesničke riječi i poznate kritičare iz svih krajeva bivše Jugoslavije i inostranstva. U Pivi su bili Desanka Maksimović, Mira Alečković, Slobodan Rakitić, Vasko Popa, Tomaž Šalamun, Gustav Krklec, Vesna Parun, Blaže Koneski, Ali Podrimlja i drugi.

Organizovani su simpozijumi kritike na kojima se raspravljalo o stvaralaštvu Meše Selimovića, Dobrice Čosića, Mihaila Lalića, Dušana Kostića i drugih velikana pera.

Tradicionalno, manifestacija se završavala svečanom poetskom večeri u Porti Pivskog manastira posvećenog Uspenju Presvete Bogorodice, podignutom u 16. vijeku, koji je izmješten i tako spašen od potopa i zaborava.

Nemoguće je nabrojati imena svih pjesnika koji su govorili svoje stihove u ovom bajkolikom prostoru, pod nebom Pive. Navest ću samo neka: Rajko Petrov Nogo, Dragomir Brajković, Ljubomir Simović, Matija Bečković.

Ove godine jubilarni 45. književni susreti „*Pjesnička riječ na izvoru Pive*“ počeli su u petak 17. jula promocijom novih knjiga u Centru za kulturu Plužine. U okviru prve večeri otvorena je i izložba slika akademskog slikara Predraga Dobrilovića, koji je, govoreći o svom stvaralaštvu, rekao da ga slava ne interesuje jer slika zato što to voli i da ovu izložbu posvećuje svojoj majci koja nije doživjela da on postane priznati umjetnik.

Na otvorenoj pozornici u centru grada, nalik onoj iz antičkih vremena, u 20 časova, profesor Miroje Vuković, u okviru Živog kataloga, govorio je o knjigama pivskih autora i onih koji su porijeklom iz Pive, objavljenim između dvije manifestacije, između ostalog o zbirci pjesama Božidara Živkovića Džigija: „*Stvarno je ta ljubav šašava*“, „*Knjizi starostavnoj*“ Milice Bakrač, zbirci pjesama Gorana Adžića „*Tajna se opire zlu*“, knjizi proze „*Godine prošle – preci i potomci*“ Miroja Vukovića te zbirci pjesama „*Strah od sreće*“ pjesničkog barda i jednog od osnivača ovih susreta, pjesnika Koste Radovića.

Poslije nastupa zavičajnih pjesnika, o nedavno preminulim pjesnicima Miodragu Pavloviću i Dragoslavu Vukoviću, govorio je profesor Jovan Delić, jedan od organizatora ovih susreta.

Prvi dan manifestacije završen je uručivanjem nagrada „*Spasoje Pajo Blagojević*“ i „*Radule Željko Damjanović*“ u spomen na rano preminule pjesnike iz Pive. Ove godine žiri pjesničkih susreta nagradu je dodjelio mladim pjesnicima Spasoju Joksimoviću iz Majdanpeka i Lazaru Šćekiću iz Nikšića. Nagradu za najelegičniju pjesmu dobila je gimnazijalka iz Rožaja Amina Kuč.

Drugog dana manifestacije održan je Simpozijum kritike, posvećen književnom djelu Đorđa Sladoja, na kojem su o pjesnikovom stvaralaštvu govorili Ranko Popović, Želidrag Nikčević, Budimir Dubak, Selimir Radulović, Jovan Delić i drugi. Ti radovi će biti objavljeni u Zborniku koji izdaju Centar za kulturu Plužine i Izdavačka kuća Orfeus iz Novog Sada.

Poslijepodne je za učesnike susreta organizovan izlet brodicom po Pivskom jezeru u okviru kojeg je predstavljena knjiga prošlogodišnjeg dobitnika književne nagrade „*Spasoje Pajo Blagojević*“, studentkinje iz Beograda, Anđele Pendić.

Svečano poetsko veče 45.susreta „*Pjesnička riječ na izvoru Pive*“ počelo je u Porti Pivskog manastira, portretom pjesnika Bećira Vukovića, koji je ljubiteljima poezije pročitao nekoliko svojih pjesama.

Ove godine gosti susreta bili su i pjesnici iz Rumunije.

Poslije mitinga poezije, u ponoć, pod vedrim julskim nebom, počelo je druženje s pjesnikom Kostom Radovićem, koji je najviše pisao o Pivi i potopu. Njegovim stihovima:

*I opet će
U neko daleko veče
Djetinjstvom mojim
Piva da teče.*

.....

*Andio rijeka,
Čuvar ljepote -
Opet će mi vratiti
Što mi potop ote.*

svečano su završeni jubilarni 45. susreti „*Pjesnička riječ na izvoru Pive*“.

Anđelka Pavić, prof.

„*Crnogorski glasnik*“ izlazi uz finansijsku potporu Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske i Zagrebačke županije – predstavnika crnogorske nacionalne manjine Zagrebačke županije. Pozivamo Crnogorke, Crnogorce i sve prijatelje da svojim sugestijama, prijedlozima i priložima pomognu redakciji „*Glasnika*“ na poboljšanju i daljnjem izlaženju lista. Tekstovi nijesu lektorisani te se izvinjavamo autorima i čitaocima.

Sa zahvalnošću ističemo kako se dr. sc. Stevo Đurašković – hrvatski politolog mlađe generacije koji na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu predaje, između ostalog, i Suvremenu hrvatsku političku povijest – rado odazvao našoj molbi da napiše kraći prilog povodom 70 godina od pobjede nad fašizmom. Kako je zbog Petrovdanskog sabora prethodni broj morao biti zaključen nešto ranije, a prilog dr. Đuraškovića je prispio u Redakciju kad je broj 93. već bio u štampi, donosimo ga u ovom broju, uz napomenu da je taj tekst u međuvremenu već objavljen i na portalu www.forum.tm, u povodu 74. obljetnice antifašističkog ustanka u Hrvatskoj. No, analitičnost ogleđa dr. sc. Steva Đuraškovića – urednika nekoliko brojeva „Crnogorskog glasnika“ (br. 37 - 39) i jedno vrijeme člana Savjeta za izdavaštvo NZCH – bila je razlog da njegov prilog, koji daleko, daleko nadilazi tekstove prigodnog karaktera, objavimo u rubrici „OSVRTI, VIĐENJA, PRIKAZI“.

KRIZU ANTIFAŠIZMA PROIZVELA JE SAMA EUROPSKA UNIJA

Današnja europska kriza antifašizma dio je opće krize europske liberalne demokracije, koja se najočitije izražava u ekonomskoj krizi. Iako se čini da je uzdižuća radikalna (neo)fašistička desnica ona koja ugrožava vrijednosti antifašizma, on je zapravo demontiran od strane njegovih promicatelja i čuvara. Evo zašto.

Odabравši idejni okvir teorija totalitarizma za suočavanje s europskim „dobom ekstrema“ (E. Hobsbawm) europske institucije erodirale su centralni pojam na kojem počiva naslijeđe antifašizma – antifašistički europski konsenzus. On se sastojao u vjerovanju da su se antifašisti raznih idejnih usmjerenja, od komunista, preko socijaldemokrata, liberala, te nekih frakcija konzervativaca, kršćanskih demokrata i kršćanskih socijalista ujedinili u borbi protiv najvećeg zla koje se dogodilo Europi i svijetu ikad. Taj antifašistički konsenzus počeo je biti nagrizan Rezolucijama Vijeća Europe iz 1996. i 2006., čiji problem nije bio poziv na suočavanje sa zločinima komunističkih režima, već njihovo etiketiranje kao totalitarnih, čime su u svojoj krimogenosti implicitno izjednačeni sa nacizmom. Konačno, proglašenjem 23. kolovoza Europskim danom sjećanja na žrtve staljinizma i nacizma iz 2008. godine, te Rezolucijom Europskog parlamenta o Europskoj savjesti i totalitarizmu iz 2009. godine nacizam i komunizam i eksplicitno su izjednačeni, iako Rezolucija iz 2009. u točki G pomalo nevoljko stipulira kako se „jedinственost holokausta ipak mora priznati“.

Dotično stavljanje znaka jednakosti između komunizma i fašizma problematično je iz barem četiri razloga.

Prvo, po teorijama totalitarizma, a osobito onom najsofisticiranijom i najpoznatijom Hannah Arendt, lijevim totalitarizmom se može označiti samo staljinizam, dok svi kasniji komunistički režimi predstavljaju autoritarne diktature, koje za razliku od totalitarnih režima ne ovladavaju i privatnom sferom društva.

Drugo i puno važnije je stupanj zločina obaju poredaka. Prvo treba istaći kako treba odbaciti naivno ljevičarsko tumačenje kako je komunizam bio dobra ideja loše provedbe, budući je Lenjinova vulgata Marxa idejno propisivala teroristički obračun sa objektivnim neprijateljem u obliku buržoazije, reakcije i kulaka. Kao i što je nacizam idejno propisao obračun sa raso/nacionalno inorodnim elementima: Židovima, Romima, Slavenima, komunistima, mentalno hendikepiranima. Međutim, u srži boljševičke ideje i prakse genocid je, kao najteži oblik zločina protiv čovječnosti, bio sporadična i rijetka pojava, dok je kod nacističkog režima on predstavljao centralni koncept kako ideologije, tako i prakse. Naime, ako se kao definiciju genocida uzme ne ona UN-ova iz 1948., već proširena verzija koju predlaže disciplina *Genocide Studies* (Studiji genocida), a koja genocid definira kao „oblik masovnog masakra pomoću kojeg jedna država ili vlast namjerava uništiti jednu

---

grupu potpuno ili djelomično, a tu grupu i njene članove određuje počinitelj“, teško je boljševičke zločine smjestiti u genocid. Za razliku od nacističkog objektivnog neprijatelja, komunistički nije precizno definiran, već voluntaristički: kriteriji za nekog proglasiti kulakom ili buržujem nisu nigdje propisani, za razliku od definicije Židova, Roma, mentalno hendikepiranih, Slavena. Kulak i buržuj mogu postati članom KP-a, dok Židov ili Rom ne mogu nikada postati članom Nacističke partije. Dakle, ne postoji kriterij za definiranje komunističkih zločina kao genocida, osim u slučaju Gladomora u Ukrajini 1932. godine te zločina režima Pola Pota u Kambodži, gdje su Studije genocida lijepo dokazale kako je prvi slučaj bio usmjeren na istrjebljenje ukrajinskih seljaka, a drugi na istrjebljenje raznih etničkih, religijskih i drugih manjina.

Treći je ideološki razlog. Nacizam i fašizam u svojoj su ideološkoj jezgri pobuna protiv ideja prosvjetiteljstva, prije svega načela individualne i društvene slobode i pravne jednakosti svih ljudi; vrijednosti koje boljševizam i uz svu zločinačku prirodu njegovih poredaka uzima kao polaznu točku komunističke revolucije.

Četvrti i konačni – ako se komunizmu oduzme bilo kakva antifašistička legitimnost, Europa ostaje gotovo bez antifašista! Iako je komunistima bio krajnji cilj uspostava komunističke diktature, činjenica je da su u svim europskim zemljama osim Poljske komunisti bili glavni organizatori pokreta otpora. Dodatno, Hitlerov ratni stroj dobrim dijelom je poražen kombinacijom Staljinovih oružja, tenka T-34 i 26 milijuna sovjetskih žrtava. Što je zapadnoj Europi omogućilo restauraciju liberalne demokracije, a istočnoj nažalost donijelo uspostavu boljševičkih diktatura.

Upravo zbog grozota tih diktatura, sa komunističkim zločinima se treba suočiti, nevine žrtve rehabilitirati i obeštetiti, krivce suditi, a režime javno osuditi kao kršitelje temeljnih ljudskih prava. Samo treba to učiniti bez njihova izjednačavanja sa nacističkim i fašističkim zločinima iz razloga gore navedenih argumenata.

Naposljetku, treba se osvrnuti na probleme antifašizma u Hrvatskoj. Ovdje neću razglabati dobro poznati povijesni revizionizam prema NDH, niti Karamarkovo jahanje na aktualnim teorijama totalitarizma, već na kratkovidnost ljevičarske javnosti u Hrvatskoj. Naravno da je Tito bio boljševik i staljinist i 1941. i 1945. i 1971. Zločini iz 1945. primjer su najsavršenijih staljinističkih zločina – u 3 tjedna pobijeno je blizu 80 000 ljudi! Konačno, Goli otok je primjer antistaljinističkog Staljinizma. Režim se u autoritarnoj maniri obračunao u prvih deset godina sa svim objektivnim neprijateljima: fašistima, nacionalistima, buržoazijom, kulacima, a 1971. i sa sljedbenicima Mas-poka tj. Hrvatskog Proljeća. Sa svim tim zločinima se treba suočiti, a ne baljezovati kako zločini iz 1945. tada nisu bili pravno definirani kao zločini, budući je Nürnberški proces izveden po ad hoc uvedenom pravilu sankcioniranja zločinačkih radnji države.

Međutim, ono što ostaje kao trajno naslijeđe našeg antifašizma je njegova „unutarnja jezgra“, da posudim pojam koji je izvorno uveo njemački konzervativni povjesničar Ernst Nolte. Unutarnja jezgra antifašističke borbe bi bila da su komunisti organizirali antifašistički pokret na krajnje humanim načelima prekida međusobnih južnoslavenskih klanja, poziva na zajedničku borbu protiv fašizma i na izgradnju novog, nacionalno i socijalno pravednijeg društva. U toj su borbi sudjelovali pripadnici svih južnoslavenskih nacija, većinom nekomunisti poneseni antifašističkom platformom. Pri tome, komunisti su barem u Hrvatskoj namjerno krili svoj krajnji cilj – boljševičku revoluciju – kao zmija noge do samog kraja rata, kada su počeli provoditi i boljševizaciju partizanskog pokreta i počinjenje staljinističkih zločina. Ta unutarnja jezgra antifašističke borbe trebala bi predstavljati antifašistički konsenzus, koji bi stvorio atmosferu kako za mogućnost suočavanja sa komunističkim zločinima, tako i pravilnog vrednovanja NDH.

Stevo Đurašković

Nakon što smo u posljednjem prošlogodišnjem broju (br. 90) objavili kraći prilog o jubileju Digitalne biblioteke crnogorske kulture MONTENEGRINE, početkom ove godine je o svojevrsnoj kulturnoj kapiji Crne Gore i njenom uredniku gospodinu Vesku Miloviću bilo pisano odnosno bilo riječi i u crnogorskim medijima (23. januara u MONITORU i na portalu CAFE DEL MONTENEGRO, a 26. januara u POBJEDI); 30. januara je na RT Crne Gore o MONTENEGRINI govorio i urednik njene rubrike HUMOR – SATIRA – KARIKATURA, poznati crnogorski humorista i satiričar gospodin Veljko Rajković (video zapis dostupan je na adresi <http://montenegrina.net/internet-i-press-clipping/>) i, između ostalog, iznio podatak vrijedan svakog divljenja: broj posjetilaca portala MONTENEGRINA je sa 7.000 u 2004. godini narastao na 920.000 u 2014. godini!

U ovom broju, u namjeri da o istinskom čuvaru digitalne riznice kulture Crne Gore – kako smo u broju 90 bili nazvali gospodina Milovića – saznamo i ponešto od onog što u tim medijskim priložima o njemu nije bilo rečeno, zamolili smo ga da još štogod kaže o sebi, iskreno se nadajući (parafrazirajmo jednu dobro poznatu izreku) da se neće desiti da ono što jedan urednik pita ne može ni sto drugih urednika da odgovori! Uostalom, nije li iskrena želja da bliže upoznamo urednika portala na kojem se najavljuju ili objavljuju brojna događanja vezana za crnogorski korpus u Hrvatskoj – najmanje čime bismo mu se pokušali odužiti?

«KO ME ĆERA O DA UČIM ZA UREDNIKA!»

**Urednik MONTENEGRINE
Veselin Vesko Milović**

Z.D.: *U broju 90 naši čitaoci su o Vama saznali zapravo samo da živite u Budvi i da radite kao profesor Osnova tehnike i Informatike, da ste izvan redovnog posla aktivni u neprofitnim projektima i da ste urednik i webmaster portala MONTENEGRINA. U uvjerenju da bi vrijedilo bliže upoznati prosvjetnog radnika koji je svojevremeno ušao u najuži izbor za najveću nagradu u oblasti prosvjete „OKTOIH“ (kako je zapisano u Ljetopisu OŠ „Stefan M. Ljubiša“ u Budvi) i postao urednik Kulturne kapije Crne Gore, zamolili bismo Vas najprije za kraću biografiju.*

VESKO MILOVIĆ: Što se tiče moje biografije, ona je zaista kratka, uzimajući u obzir posao kojim se bavim: rođen sam 1957. godine u Nikšiću, a od 1985. živim i radim u Budvi, kao profesor Osnova tehnike i proizvodnog rada i Informatike ... Praktično svi prosvjetni radnici su sa kratkom biografijom, jer sama profesija čini da se čovjek nekako začauri i iz godine u godinu ponavlja. Nakon

određenog broja godina postaje iskusniji, snalažljiviji u poslu, ali to ponavljanje sa neznatnim promjenama, utiče da prosto čovjek počinje da nazaduje, a o napretku se teško može govoriti. Da ne bih došao u takvu situaciju, uvijek sam sebi nalazio nešto da radim van redovnog posla što bi me na neki način relaksiralo i dalo mogućnost za neki kreativniji pristup poslu. Ranije, bio je to neki vannastavni rad sa decom u nekim oblastima tehnike koji su i njima i meni bili zanimljivi, a u zadnjih deset godina rad na raznim portalima ...

Z.D.: *Ipak, usuđujemo se pretpostaviti da je postojao valjan razlog da prvi nastavnik Tehničkog obrazovanja u Crnoj Gori koji je dobio diplomu „Najuspješniji mentor“ – postane urednik ne baš tehnički orijentisanog portala?*

VESKO MILOVIĆ: Da, to je ono što život režira. Posvećen sam svom poslu, bez obzira koliko je u ovom društvu i vremenu posao u prosvjeti degradiran. Nijesam mogao ni pretpostaviti da ću uz taj posao raditi i ovo što radim. Naime, na mjestu urednika projekta **MONTENEGRINA** (za koji je ideja potekla 2004. godine od grupe naših ljudi koji žive i rade u dijaspori) zamjenio sam sina Bora, koji upisao poslije-diplomske studije u Briselu i paralelno radio da bi sebe izdržavao. On je vodio računa o **MONTENEGRINI**. Međutim, posao i studije nijesu mu dozvoljavale da to i nastavi. Postojale su samo dvije varijante ili da se ugasi **MONTENEGRINA** ili da ja preuzmem ulogu i urednika i svega ostalog. Ovo prvo nikako nijesam htio da dozvolim i onda je ostala samo jedna varijanta. Tako sam neplanirano postao urednik.

Z.D.: *Znači li to da je – poslije sinovljevog odlaska u Brisel – u MONTENEGRINI „spala škola na jedno slovo“?*

NAJAVE REPORTAŽE IZVJEŠTAJI »

Zagreb – Obilježavanje 520 godina OKTOIHA i predstavljanje GRAFIČKE MAPE "OKTOIHA 1494-2014."

Vijeće crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba i Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb organiziraju obilježavanje 520 godina OKTOIHA, knjige iz prve

državne štamparije na svijetu, i predstavljanje... dalje »

IZDVAJAMO NOVO

OKF - Izašao treći ovogodišnji broj časopisa za književnost, kulturu i društvena pitanja Ars

Novo na sajtu
www.grbalj.org

Na MONTENEGRINI je bilo najavljeno i da će 520-ta godišnjica od pojave OKTOIHA PRVOGLASNIKA biti u Zagrebu obilježena predstavljanjem Grafičke mape OKTOIHA 1494-2014 akademskog slikara Dimitrija Popovića, a u organizaciji Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba i Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb

VESKO MILOVIĆ: Da, ali je od prvih dana razvijan danas bogat saradnički program **MONTENEGRINE**, a imena naših brojnih saradnika dostupna su na sajtu naše nevladine organizacije (<http://infomont.org/>). Naime, jako cijenimo rad svih onih koji pravilnim odabirom i slanjem priloga žele da nam pomognu da ovaj projekat bude što kvalitetniji na zadovoljstvo svih onih koji ga posjećuju i kojima je prava informacija o Crnoj Gori potrebna, pa kad već nismo u mogućnosti da na drugi način nagradimo saradnike, želimo makar da javno saopštimo ko nam to pomaže u ovom nimalo lakom, ali mislimo potrebnom poslu za Crnu Goru.

Z.D.: *Želite li se ovom prilikom dotaći i pitanja finansijskih sredstava ili – kako bi se to tehničkim jezikom precizno opisalo – portalovog stalnog „probijanja na nulu“?*

VESKO MILOVIĆ: Često smo isticali kako nismo u mogućnosti da na konkursima i na druge načine obezbijedimo sredstva za brži razvoj portala. Krajem prošle godine objavljeni su rezultati o dodjeli sredstava za nevladine organizacije. Naravno, mi smo po ustaljenoj praksi dobili 0 € ...

Z.D.: *Sva je prilika da nijeste ispunili neke od postavljenih kriterijuma pri – kako se to lijepo kaže na svim jezicima štokavskog sistema – apliciranju na projekte?*

VESKO MILOVIĆ: Biće da je tako, premda je jedan od tri najvažnija uslova koja je trebalo ispuniti da bi se dobila sredstva bila – društvena korisnost projekta! Kome još treba objašnjavati ima li ovaj projekat društvenu korisnost? Ipak, iako bez sredstava, baš se lijepo osjećamo. Naime, želimo da na taj način izbjegnemo bilo kakav uticaj na uređivačku politiku portala i ostanemo „svoji“, što u Crnoj Gori baš i nije lako. Kad bi se odrekli od ovoga „svoji“, mislim da ni sa sredstvima ne bi bio problem.

Z.D.: *Koliko god se Vi klonili politike – od uredničke politike ne možete pobjeći! A može li jednom pripadniku nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj biti dopušteno da kao glavnu odliku te Vaše politike istakne multikulturalnost, multietničnost, multijezičnost ... ?*

VESKO MILOVIĆ: U periodu koji je za nama, držali smo se principa da se na **MONTENEGRINI** objavljuju sadržaji koji se odnose na Crnu Goru. Ako to nije slučaj, neophodno je da je autor iz Crne Gore ili ako je izvan da ima crnogorsko porijeklo. Već smo na **MONTENEGRINI** objavili dosta tekstova i naučnih radova koji su pisani ekavicom, a potiču od autora iz Srbije koji su svoje radove vezali za istraživanja na tlu Crne Gore ili pišu afirmativne tekstove o Crnoj Gori. Navešću divne eseje Ramiza Hadžibegovića (*Sofra, Muštuluk, Merak ...*) koji su pisani čistom ekavicom. Po nekoliko mjeseci u toku godine provodi ođe u Budvi. Kad iskoristim malo vremena, u večernjim časovima, prošetamo i dobro se ispričamo. Nikad mi nije smetalo njegovo *sj* niti njemu moje *ś*. Drugi primjer je recimo dr Zlata Marjanović koja je napisala niz naučnih radova o tradicionalnoj muzici Crne Gore. Rođena je Srbijanka i naravno piše isključivo ekavicom. Objavili smo dosta njenih radova, saradujemo, kontaktiramo vrlo često i kad dođe u Crnu Goru, vidimo se i popričamo.

**Knjige koje je MONTENEGRINI darivao
Institut za crnogorski jezik i književnost**

vidim brzinu rada pošte i poštara. Časopis je za 10 dana stigao iz Zagreba do pošte u BD. Od pošte, koja je inače na neka 2 km od mog stana, još 5 dana. Od kad su poštarima kupili motore, sve kasnije stiže pošta. Prije bi Joksima na Četalja donio poštu iz Šavnika, no ovi savremeno opremljeni pošтари.

Z.D.: Nema sumnje, odužili ste se društvu! Ali, da li ste se odužili i rodu?

VESKO MILOVIĆ: Jesam! Moji bratstvenici su se „zabrinuli“ da mi i pored ovoliko posla ne bude dosadno pa su me rođački ubijedili da nešto uradim sa porodičnim stablom, odnosno sa podacima koje je više od deset godina sakupljao jedan moj rođak. U ovom vremenu, učinilo mi se najbolje da to bude nešto na internetu kako bi ti podaci bili svima dostupni radi što lakšeg dodavanja i izmjena zbog grešaka koje se neminovno javljaju prilikom prikupljanja podataka za ove namjene. Došao sam na ideju da formiram sajt www.milovici-banjani.me i da na njemu postavim sve te podatke, tako da se mogu dodavati novi i bez većih teškoća vršiti izmjene. 2011. godine sam krenuo sa tim i neke oko 15 mjeseci mi je trebalo da organizujem i postavim sve podatke. Sad skoro svakodnevno pristižu nove informacije i izmjene za već postavljene.

Z.D.: Odista se silno nosite sa svim tim bremenom!

VESKO MILOVIĆ: Već sam pomenuo da je, zbog prezauzetosti, sin Boro morao da donese odluku da veći dio poslova vezanih za **MONTENEGRINU** definitivno prekine. Ja sam morao da biram između dvije opcije: da prihvatim i tu obavezu ili da **MONTENEGRINA** prekine put kojim je već veoma dobro išla. Niti mi je uredništvo pripadalo gledajući moju struku, a nijesam se ni obradovao tome pored postojećih poslova. No, šta je tu je – nemam se što žaliti. Sad se sjetih kako je moj prvi direktor imao običaj da na razne primjedbe nastavnog osoblja kaže: «Mislite vi da je meni kao direktoru lako!». Poslije više takvih ponavljanja, dosadi jednom kolegi pa mu reče: «Ko te ćerao da učiš za direktora?». Eto otrpilik i ja tako: «Ko me ćerao da prihvatim da budem urednik?» ili, kako bi to ovaj moj kolega rekao, «Ko me ćerao da učim za urednika!».

Z.D.: Ugrabite li kad da malo počinete od tog tempa?

VESKO MILOVIĆ: Kad ugrabim pješačim; nedavno sam posjetio Kapetanovo jezero i prepješačio nekih 15 km, a ovih se dana spremam za odlazak na Taraboš, brdo koje je možda poznatije u Crnoj Gori nego li u Albaniji.

Z.D.: Srećni Vi put, ali i brzi povratak uredničkim dužnostima na radost sve brojnijih posjetilaca Vašeg portala.

Poviše Kapetanovog jezera

*
*   *
*

*Ekipe **MONTENEGRINE** je, u međuvremenu, u putopisu prepunom utisaka i lijepih fotografija (dostupnih na internetskoj adresi www.montenegrina.net) zabilježila planinarenje preko Taraboša – pješačku turu satkanu od emocija i pitanja ...*

Danas možda manje poznati podatak da se u Crnoj Gori „nije valjalo“ uzimati do devetog koljena (dok pravoslavna crkva brani vjenčavanje srodnicima do šestog koljena!) bio je samo jedan od razloga što su u Crnoj Gori oduvijek s posebnom pažnjom – najprije usmenom predajom, a potom zapisivanjem i izradom rodoslovnih stabala – čuvani podaci vezani za pretke i porijeklo. Da je tako i u sadašnje vrijeme najbolje svjedoči podatak o izuzetnoj posjećenosti posebne stranice na portalu Digitalne biblioteke crnogorske kulture MONTENEGRINA (www.montenegrina.net) gdje su se mogla postavljati pitanja vezana za porijeklo, a mi u ovom broju objavljujemo posve neočekivan i nadasve dojmljiv prilog koji je gospodin Marinko Mijović – našim čitaocima već dobro znani doajen Zajednice Crnogoraca Pule i neumorni aforističar – uputio sa željom da nas „potsjeti na sva crnogorska plemena i bratstva“!

STANOVNICI NA MRGUDOVOM PORODIČNOM STABLU

Moj prapredak po ocu Radiša oženio Katunjanku Stanu, a prapredak po majci Veliša Crmničanku Planu!

Moj sledeći prapredak po ocu Dako oženio Crmničanku Ranu, a prapredak po majci Vako Katunjanku Granu!

Moj sledeći prapredak po ocu Vukola oženio iz Drobnjaka Katu, a prapredak po majci Nikola iz Vasojevića Natu!

Moj sledeći prapredak po ocu Vukašin oženio iz Vasojevića Ojdanu, a prapredak po majci Dobrašin iz Drobnjaka Kosanu!

Moj sledeći prapredak po ocu Uroš oženio iz Kuča Jelenu, a prapredak po majci Miloš iz Bratonožića Stamenu!

Moj sledeći prapredak po ocu Vukadin oženio iz Bratonožića Vaku, a prapredak po majci Miladin iz Kuča Staku!

Moj sledeći prapredak po ocu Dušan oženio iz Cuca Ljiljanu, a prapredak po majci Ivan iz Bjelica Smiljanu!

Moj sledeći prapredak po ocu Dragiša oženio iz Bjelica Julijanu, a prapredak po majci Mališa iz Cuca Stanu!

Moj sledeći prapredak po ocu Rako oženio iz Bjelopavljića Dragicu, a prapredak po majci Marko iz Pipera Milicu!

Moj sledeći prapredak po ocu Mrđan oženio iz Pipera Ivanu, a prapredak po majci Srđan iz Bjelopavljića Petranu!

Moj sledeći prapredak po ocu Milija oženio Zećanku Ratku, a prapredak po majci Ilija

iz Paštrovića Vlatku!

Moj sledeći prapredak po ocu Peko oženio iz Paštrovića Ljilju, a prapredak po majci Leko iz Zete Smiljanu!

Moj sledeći prapredak po ocu Milo oženio iz Ozrinića Dragicu, a prapredak po majci Danilo iz Kustošija Maricu!

Moj sledeći prapredak po ocu Branko oženio iz Kustošija Danku, a prapredak po majci Darko iz Ozrinića Branku!

Moj sledeći prapredak po ocu Mitar oženio iz Pive Dušanku, a prapredak po majci Petar iz Morače Ivanku!

Moj ded po ocu Puniša oženio iz Rovaca Daru, a ded po majci Mališa iz Boke Maru.

Puniša i Dara rodiše oca Zorana, a Mališa i Mara Zoranu!

A Zoran iz Podgorice i Zorana iz Andrijevica, ispod Komskih brda, doniješe na svijet mene Mrguda!

Mnogo nas se izrodilo, tu je svega bilo, pošlo se na razne strane, a 41. malo njih u četnike a mnogo u partizane! Bilo je tu komesara, đenerala, sekretara, kapetana, spomenicama nija bilo broja, a bilo je i pet-šest heroja!

Tačnost stanja
(izuzev broja kapetana)

tvrdi i ovjerava
depresivno optimistični Crnogorac

Marinko Mijović

DA LI SMO BAŠ TAKVI?

*Optimista sam od rođenja,
a pesimista – otkad znam za sebe.*

Veljko Rajković

Navršava se trideset godina otkad je jednu doktorsku disertaciju, koja je bila odbranjena na Medicinskom fakultetu u Beogradu, štampao „Otokar Keršovani“ iz Pule a objavio „Jugoart“ iz Zagreba, i to u tiražu od 3000 primjeraka i uz finansijsku pomoć Fonda naučno istraživačkog rada SIZ-a zdravstvene djelatnosti radnika i zemljoradnika SR Crne Gore, Titograd. Svojevremeno je, uz narudžbenicu, ta knjiga bila reklamirana u jednom poznatom magazinu „za dom i porodicu“, da bi njeno prvo izdanje (a kasnije i drugo) bilo vrlo brzo iscrpljeno u knjižarama, vremenom postalo teško nalažljivo u antikvarijatima, ali ipak danas u ponudi na internetskim aukcijama.

Bilo je neočekivano i zanimljivo saznati da ta knjiga, istina u jednom jedinom primjerku, postoji i u jednom od punktova vrlo razudene mreže zagrebačkih knjižnica! No, moramo reći i da je u pitanju djelo kojeg – uprkos neosporno velikom broju naslova u njenom fundusu – nema u biblioteci NZCH, ali je ipak, u fotokopiranom obliku, 2009. godine pribavljeno ljubaznošću Matice crnogorske!

Sigurno su oni malo stariji već naslutili da je u pitanju „**Depresivni optimizam Crnogoraca**“ nekadašnjeg saveznog ministra zdravlja bivše nam države i neuropsihijatra **Todora Bakovića**.

Da, u pitanju je baš ta knjiga o kojoj se i danas govori! Za nju je poznati crnogorski humorista i satiričar Veljko Rajković u ne tako davnoj prepisci napisao: «Dva puta sam čitao Todora!», a ako je indeks citiranosti nekog naučnog rada ili publikovanog djela mjerilo njegove vrijednosti – napomenimo da je ta knjiga našla svoje mjesto među brojnim referencama koje se navode u studiji I. Cifrića i S. Bogdanovića „*Crnogorci u Hrvatskoj*“, objavljenoj 2011. godine u okviru znanstvenog projekta Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba – onda je vrijednost te knjige neupitna, ali je još neupitnije i da je njen indeks spominjanosti u razgovorima Crnogoraca enorman!

No, ako prihvatimo mišljenje da su u naučnim radovima najdragocjenije fusnote, onda bi se trebalo sjetiti da npr. pri dnu jedne stranice knjige koju je 2010. objavila NZCH („*Karl Marx i politička ekonomija Moderne*“ D. Strpića) piše kako se «Karl Marx svojedobno osipao čirevima od pomisli da će pri hegelovski inspiriranom obratu ...» i da stranicu prije toga stoji: «Kako to već biva, teško je uspješno primjenjivati teoriju koju prezirete ili mrzite.», pa bi u tom maniru trebalo reći da ima i onih koji se pri pominjanju Bakovićeve knjige odista „osipaju čirevima“, tvrdeći da je depresija samo uvod u ozbiljne psihičke probleme i na mah zaključuju kako: «Ispade da smo svi bolesni!», a sva je prilika da se opiru autorovom spajanju psihoanalize Frojda (koji nikad nije ni izlazio iz mode) i učenja Marksa (koji se, eto, opet izgleda varaća u modu?).

Ne jednom sam na skupovima na kojima bi neko pokušao da iznese neki novi, vlastiti pristup u nekoj oblasti čuo poluglasne komentare kako u novu teoriju po pravilu ne vjeruje niko osim njenog autora, a da u rezultate eksperimenta vjeruju svi osim onog ko ga je obavio i podastro nam rezultate (naime, treba se sjetiti i zakašnjelog priznanja troje posramljenih nobelovaca kako su neke „izuzetne“ biohemijske pokazatelje, objavljene u ranim devedesetim godinama prošloga vijeka, ipak bili dobili „s nategom“). Stoga je možda najuputnije, budući da ipak i srećom nije moglo biti nikakvih eksperimentalnih već samo terenskih zapažanja, ovdje iznijeti stavove koje navodi T. Baković, a kojima Simo Šobajić definiše karakter Crnogoraca:

»Kao ratnik Ercegovac je bio spor, ali hrabar i istrajan, – Crnogorac plah i nestalan; Ercegovac se borio, Crnogorac jurišao. I inače su Ercegovci tromiji, ali kulturniji, dublji u osjećajima, a Crnogorci plahoviti, uporni i surovi. Ercegovac je sa svoga junaštva ponosit, Crnogorac još i ohol. Junaštvo Ercegovaca je junaštvo naroda, junaštvo Crnogoraca junaštvo plemena; – onamo su junaci opšti, ovamo jedinačni. Stoga je rijedak Ercegovac koji se hvališe i razmeće junaštvom, a još ređi Crnogorac koji drugoga hvali; Ercegovac priča i tuđe zasluge, Crnogorac samo svoja preimućstva; onaj je kao i svi ostali, ovaj uz najzaslužnije; Ercegovac obično kaže: mi, Crnogorac uvijek ja! Crnogorac je samopouzdaniji od Ercegovca i otporniji, on je mnogo isključiv, u jednom pravcu savršeniji i izrađeniji, tijesto od koga se ne može izraditi drugo nego je, ljutac, koji puca sasvim drugim pravcem nego ga tuđa volja upućuje; on ima toliko svoga, atavističkog, formiranoga, nepromjenjivoga a ipak potpuno urađenoga, da je neprirodan u svakom drugom položaju i stanju, izgubljen, pometen; ili u najboljem slučaju neproduktivan; on je bistar, lak da shvati i nauči, da uloži energiju i savlada problem dok ga ne prouči, ali isto tako da tu i stane i da se postepeno vrati u stari duševni kolosjek, zadržavajući od naučenog samo formu i ne reproduktujući ništa.»

Čitaoci koji su početkom ove godine prisustvovali projekciji filma o revolucionaru i disidentu Milovanu Đilasu (v. br. 91) sigurno su zapazili i dio u kom se govori o Đilasovoj samokritici na Trećem plenumu CK KPJ januara 1954. godine, a o njegovom se tadašnjem ambivalentnom ponašanju u knjizi *Todora Bakovića* navodi:

SAMOKRITIKA

»Đilas je za vrijeme Plenuma padao iz jedne krajnosti u drugu: od euforičnog raspoloženja buntovnika veoma je brzo prelazio u poziciju čovjeka koji se s kapom u ruci kajao, čudeći se kakav je to đavo ušao u njega. Sve je to bio dokaz njegove emotivne i nervne nestabilnosti.

Na kraju Plenuma bio je potpuno utučen, i prosto je lutao po dvorani od jedne do druge ličnosti, kao da je tražio pomoć šta da radi ...

Mislim da je Edvard Kardelj bio glavni čovjek koji ga je nagovorio da dâ partijsku samokritiku. Čuo sam Kardelja kako mu tihim glasom govori: 'Đido, opameti se, daj samokritiku. I ja sam je tri puta u Moskvi davao, pa sam tako glavu izvukao. Tu je najteže da se počne a kad jednom krene, onda ide lako'.

Pošto se ovaj vrli Crnogorac napojio ovim mudrim savjetom Kardelja, popeo se na govornicu i sve polizao što je pre toga izgovorio.

Moram priznati da mi je ovo bio jedan od najmučnijih prizora koje sam u životu video», kaže Dedijer.

No, o svojoj ambivalenciji, najupečatljivije svjedoči sam Đilas kada kaže: »Šta sam osjećao dok sam davao tu pokajničku izjavu? To je bila mješavina razočaranosti i gađenja nad sobom i nad mučiteljskim forumom, nad ideologijom i njenim ostvarenjima. Ali je u tome bilo i neke demonijačke naslade zbog ponižavanja samoga sebe, a još više zbog toga što je ono prizor i potvrda unakaživanja ljudskog bića na ideološkom suđenju utoliko čudovišnijeg ukoliko se radi o dojučerašnjem drugu i saborcu. Opažao sam da time gubim istorijsku bitku – da nisam dorastao za najveći, možda za jedini svoj istoriski trenutak».

Tako, noseći jaka ambivalentna osjećanja u sebi koja često nepredvidljivo utiču kako na njegovo svakodnevno ponašanje tako i na krupne, presudne životne odluke, Crnogorac u stvari u njima nosi usud sudbine – *fatum*.

Oni koji su knjigu čitali vjerovatno pamte te riječi, a oni koji još nijesu vjerovatno se pitaju kakvi su zaključci u knjizi izvedeni poslije takvih polazišta. Jedan od tih zaključaka glasi:

«Crnogorac je čovjek u kome su ljubav i mržnja tako blizu jedna drugoj. Iz velike ljubavi začas će planuti oštra ljutnja pa i opaka mržnja. Dugotrajne amplitude smirenog ponašanja začas će smijeniti kratkotalsna, brzofrekventna treperenja patetičnog abregovanja afektivne naprasitosti i plahovitosti. Crnogorac je pun sebe i narcisoidne prepotentnosti, osjetljivosti i uvredljivosti i istovremeno željan podrške spoljne sredine i njene gratifikacije. Čovjek bogata duha kome hvalisavost predstavlja iluzornu kompenzaciju slabog materijalnog stanja. Čovjek koji uzdiže majku na nivo kulta i stvara kult sebe prema supruzi a obadvije: i majku i suprugu voli i poštuje. Crnogorac je slobodar koji voli svoju vlast i junak koji ima strah od te vlasti. Čovjek koji je praktično vjekovima u slobodi ali mu nikad nije dosta slobode.»

Ipak, na pitanje «Da li smo baš takvi?», možda bi, poslije čitanja knjige, najbolje bilo da svako od nas sam odgovori. Uostalom, davno je rečeno: «Kada bi se glave kotrljale niza stranu, opet bi svako za svojom potrčao!». Uz to, ne bi li bilo odveć pretenciozno nametati svoje mišljenje ma kojem od pripadnika one etničke skupine za koju je ne jednom rečeno – a i nedvojbeno potvrđeno u pomenutoj studiji našega Vijeća – da je daleko najobrazovanija u Hrvatskoj?

Međutim, potpisnik ovih redova – poslije čitanja predgovora u kojem autor najavljuje da «ovaj rad predstavlja proizvod sinteze marksističkog i psihoanalitičkog učenja. .... Za psihijatriju i psihologiju Frojd je Marks. Za sociologiju i političku ekonomiju Marks je Frojd. Ko uspije to da shvati, taj ima jedan ključ kojim je u stanju otvoriti dvije brave: marksizma i psihoanalize. Lenjin je svojevremeno, radi temeljnijeg izučavanja marksizma uskliknuo: 'Naträg ka Hegelu!'. Danas bismo mogli apelovati: 'Naprijed ka Frojdu!'« – pita se, budući da mu je poznato da je autor kasnije objavio i „*Depresivni optimizam pravoslavnog hrišćanstva*“, da li su time spomenuta teza i antiteza o Hercegovcima i Crnogorcima prevaziđene sintezom o ortodoksnom depresivnom optimizmu, što bi značilo da se Marksu i Frojdu pridružio i Hegel?

No, ono o čemu se ne pitam jeste da na razgovoru o toj knjizi – a mislim da bi u njemu trebalo da učestvuje i predsjednica trećeg, neformalnog udruženja pisaca u Hrvatskoj koja je i formalno kvalifikovana za zadatak temu (ko se prvi sjeti njenog imena jamčim mu kopiju knjige!) – u Crnogorskom domu sigurno ne bi bilo dovoljno mjesta ni za stajanje, a kamo li za sjedenje!

Z. Drašković

„RIBICA NA SUHOM“

U prilogu na prethodnim stranicama bavili smo se jednom dijagnozom, a na ovoj stranici pozabavićemo se i terapijom! Naime, objavićemo nekoliko „zapisa“ slikarice i karikaturistice Nataše Rašović, članice Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb i Hrvatskog društva karikaturista, za čije je radove – na otvorenju njene izložbe u Knjižnici Tina Ujevića u Zagrebu 21. maja ove godine (v. br. 93) – profesorica Kristina Skerlev kazala: «Karikature Nataše Rašović imaju psihoterapeutsku sugestibilnost, tjeraju nas da se prisjetimo, da priznamo, vidimo i osjetimo, da angažirano i kritički osvijestimo vlastiti identitet u svijetu kojem svi pripadamo.»

RIBICA NA SUHOM

CRTA I PIŠE: N. RAŠOVIĆ

U nedavno prispjelom pismu gospodina Marinka Mijovića, doajena Zajednice Crnogoraca Pule i autora šest zapaženih knjiga aforizama, između ostalog piše: «Pošto je dr. Todor Baković ustanovio da je špijun najnegativnija osobina kod čovjeka, a na osnovu provedene ankete među Crnogorce, i ja pokušah da se malo poigram s njima. Mada – sudeći po tome koliko je Crnogoraca bilo na Golomu – ni Crna Gora nije bila imuna u vezi postojanja špijuna!». Ne sumnjamo da će čitaoce zanimati što to g. Mijović piše o ljudima koji su „izdavali uši pod kiriju“.

Marinko Mijović: Š P I J U N !

Kada ptice vide strašilo prestanu pjevati, kada ljudi vide špijuna prestanu govoriti!

Špijun živi od dva zdrava uha i pokvarenog karaktera!

Špijun čuči iza plota i kada mu nije nužda!

U zemlji s mnogo špijuna vlada grobna tišina!

Špijunima su krive uši što ne mogu pogledati ljudima u oči!

Kada bi bog vidio spijuna pokajao bi se što je ljudima da uši!

Za špijuna pogled kroz ključaonicu je pogled u svijet!

Špijunu se ne primjećuje obraz jer ga prekrivaju uši!

**Prije je podkazivao ljude koji su kritikovali odluke iz Jajca,
kasnije one koji su za odluke iz Jajca!**

Kao špijuna su ga zaobilazili iz straha, kasnije iz srama!

Psi na špijune na laju nego reže!

Prati ljude u stopu; valjda će jednog dana izgubiti korak?

Najgori su špijuni koji čuju ono što niste niti pomislili a kamoli izgovorili!

Špijun dobio sat s posvetom što je otkucavao ljude!

Špijuni utabaju put kojeg se njihovi potomci srame!

Zidovi imaju uši, a zidovi špijuna ugrađene mikrofone!

Bolje i bez ušiju, nego biti doušnik!

Doušnik se uvlači pod kožu kao uš u kosu!

**U prvom sistemu je prijavljivao ljude da se mole Bogu a psuju Marksa,
u drugom da psuju Boga a mole se Marksu!**

Doušnike je Bog kaznio što im je dao uši!

**Priznati se mora, od špijuna nema goreg stvora,
Preziru ga grobovi predaka, preziru ga kolijevke potomaka,
Prezire ga Crnogorac svaki, prezire ga Crnogorka svaka,
Preziru ga njegov otac i njegova posramljena majka!**

Vođeni mislima da narodi koji zaboravljaju prošlost gube sadašnjost i nemaju budućnost, kao i da je u svakoj tradiciji sadržano moderno, u „Crnogorskom glasniku“, u rubrici CRNOGORSKI MOZAIK, donosićemo po neku kockicu iz svekolikog crnogorskog nasljeđa koje baštinimo. U ovom broju – u dane kada se svake godine prisjećamo kako je daleke 1878. godine, članom 26. Berlinskog ugovora, nezavisnost Crne Gore „priznata od strane Visoke Porte i svih visokih strana ugovornica koje je još nijesu uvažavale“ – donosimo uvodnik sa prve stranice „Glasa Crnogorca“, kojim se on, „iza počivke od godine i tri mjeseca dana“, 6. januara 1879. godine „opet javlja svijetu“. Naime, zvanični list knjaževske vlade izlazio je do 1. oktobra 1877. godine, kada je zbog ratne situacije bilo prekinuto njegovo štampanje.

«ГЛАС ЦРНОГОРЦА» ЕВО СЕ ОПЕТ ЈАВЉА СВИЈЕТУ

Цетиње, 5. Јануара.

Иза почивке од године и три мјесеца дана, «Глас Црногорца» ево се опет јавља свијету.

Док је он почивао, збориле су јасно и гласно пушке црногорске, а ханџари и јатагани црногорски писали су пламеним и крвавим сијевом својим нова и славна дјела у повјесницу српскога народа.

Са задовољством, усхићењем и поносом уставља се Србину око на минулом добу. Црна Гора испунила га је дјелима дивнијем, пред којима се дубоко клања цио поштени свијет.

Од старине познато јунаштво црногорско стекло је новијем крвавијем доказима нова признања у свијета; оно не само да није малаксало, но се још уздигло и очеличало дугијем крвавијем вјецбањем кроз вијекове; о њему свједочи свака литица, сваки крш, свака главица околних брда херцеговачких и арбанашких; о њему свједоче толики гробови онијех јунака којима се свијећа живота угаси у борби за слободу браће своје.

Но осим јунаштва показао је Црногорац да има у себи и чојства, и то у много већој мјери, него што га имају понеки народи, који се много хвастају својом просвјетом и цивилизацијом. Црногорац се показао неустрашим ратник и великодушан побједилац. Колико је неодољива сила његова јунаштва у боју и за вријеме боја, толико је велика доброта његова срца послје боја, послје побједи. Црногорске побједи испраћане су благословима не само ослобођеног него и побјеђеног народа. За њима се није чуо јаук жена и врисак дјеце. Напредна војска црногорска није нигдје окаљала трага својега покољем народа покороног, крвљу невине ђеце и жена, гариштем покорних села и градова. Ни једна вјешала није подигла рука црногорска кроз она мјеста, куда је побједоносно пролазила. Свједоче о том покороно крајеви окол Црне Горе, свједочи онај многи народ који пребјегава амо тражећи

заклона под моћним крилом орла црногорског, свједочи становништво разне вјере и племена, које је остало у новим међама црногорским радујући се што га је судбина довела у државну заједницу са тако трпљивим и великодушним народом, који више него ико поштује свачију вјеру, свачије народне особине.

Јунаштво и чојство, безгранична преданост своје владаоцу, љубав к отаџбини, самопрегоријевање и мукотрпња, којој у свијету пара нема, жива свијест српска, која је Црногорца учинила прејемником аманета косовског, чуваром слободе српске, вековним осветником српским – то све заједно показало се у најјаснијој свјетлости на Црногорцу и у најновије доба, то све заједно дало је Црногорцу силу и моћ. Да се у најпресудније доба српске историје покаже на висини своје мисије, дорастао задатку свом.

Уздигнут овим непобитно посвједоченим врлинама Црногорац имадијаше пуно разлога, да се престави свијету као заслужни и законити баштиник једнога великог дијела од оног нашљећа, што је послје пропасти царства српскога Турчин отео Србину; имадијаше пуно право надати се, да ће јевропски суд достојну награду досудити заслугама крваво стеченијем.

Па како се горко преварисмо у доброј вјери о правичности суда јевропскога!

Дипломација јевропска, још и сада вијерна старим преданијама својим, не хотијаше много разбирати за друго што, мањ за интересе великих сила, које она преставља. Начела правде и правичности, ако стоје на страни малијех народа, крваво стечене заслуге, ако се не подударају с интересима јаких и силних, не вриједи ни данас много на суду њихову као што нијесу вриједиле ни до сада нигда.

Таково становиште заузимао је лани и берлински конгрес према Црној Гори. Награда, подијељена Црној Гори на берлинском конгресу, остаде далеко иза заслуга, иза праведних очеки-

Насловница броја којим се «Глас Црногорца» јавља „иза почивке од године и три мјесеца дана“

вања њених. Она, која – смијемо без зазора рећи – највише заслуга има за цио покрет на балканском полуострву, те по томе и за ослобођење народа у тијем крајевима; она, која је на ту цијелу саразмерно највише драгоцјене крви својих синова пролила и према својој сиротињи највише потеглила; она која која за свој државни живот највише потребе има, да јој се међе размакну иза овијех кршњијех гора, у којима је мука голема и живјети а немоли примаћи се култури и цивилизацији – она изађе с конгреса берлинскога највише прикраћена и оштећена; од ње се одузе и оно што је с крвавом муком стекла и освојила; па да би се ваљда испунила мјера неправде, којом се одмјерава Црној Гори, ево и дан данашњи, након толико времена иза берлинског конгреса, када је сваки свој дио повукао, Црна је Гора пошљедња на реду, када јој ваља прихватити оно мало залогаја досуђена јој берлинским конгресом.

С болом неописаним разабрао је народ црногорски за ову радњу и овај према њему поступак берлинскога конгреса, и само велика мудрост узвишеног владоца Црне Горе с једне стране, а безгранична преданост народа црногорског к њему с друге стране, у стању је била да уздржи Црногорце од корака, који би могао бити судбоносан за цио исток јевропски.

Навикнут на патњу и трпљење народ је овај послушао савјет свога владоца, који је и сам имао доста муке, док је стегао своје патриотско срце.

Црна Гора прихватила је дјело берлинског конгреса, и од своје стране вијерно је испунила обвезе и услове, који су њој намакнути. Она очекује, да се и с друге стране исто тако пази на одређења берлинскога конгреса.

Но нека се ова запамти гдје треба. И ако је Црна Гора погнула врат пред судом јевропским, данас у цијелој Црној Гори нема једне мислене

душе, која би сматрала да је српско питање ријешено берлинским конгресом. А из тога ваља извући овај наук: да ће Црна Гора и од сада бити за Српство то исто што је и до сада била: сјемениште његове слободе и независности.

Није кривица до Црне Горе, што она и од сада мора највећу пажњу и бригу обраћати култусу својих ханцара и јатагана. Црна Гора очекивала је и надала се, да ће је берлински конгрес сретним и праведним ријешењем српског питања на балканском полуострву опростити њене дојакосње, истина славне но мучне мисије, да ће јој отворити еру мирног и тихог рада око културе и просвјете, за којим ова чезне од толико вијекова, да ће јој дати згоде и прилике да се што ближе примакне просвијећеном свијету.

Људи на конгресу берлинском били су друге памети, и с тога – на њихову душу гријех. Црна Гора спремна је на све; рада је миру, но не преза од рата; вољна је да живи на миру са свијема и мило јој је што стоји у добријем одношајима са свијема силама, но исто тако не би могла подносити, да је ико стјешњава у правима њезинијем.

Ако икоме, Црној Гори може се да гледа неустрашиво у очи свијема приликама и неприликама. Док у Црној Гори сједи на пријестолу Његово Височанство кнез Никола, оличена Црна Гора са свијема њеним врлинама, а уз њега прирашћује и његовијем се дахом напаја Њ. Св. Млади нашљедник Данило; док је ове дивне слоге и склада међу народом и владоцем; док је јунаштва и чојства у Црногораца и ове бескрајне љубави њихове к својој постојбини; док је у њих српске свијести и братског сачувства према браћи рођеној; док је у њих овога будног, тријезног, осјетљивог и пријемљивог духа за све што је добро и за сваку честитост људску – док је свега тога у њих, догле Црна Гора нема рашта да зебе за своју будућност. Њена државна зграда почива на јаким стожерима!

Miraš Martinović

U prethodnom broju čitaoci su saznali da je s proljeća bila objavljena knjiga istaknutog crnogorskog književnika Miraša Martinovića „Povratak u Aleksandriju“ – koju su, uz financijsku pomoć Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske, zajedno izdali Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske i Skaner studio iz Zagreba. Rečeno je i da je zagrebačko predstavljanje te knjige (koja je u digitalnom obliku već dostupna na internetskoj adresi www.vijece-crnogoraca-zagreb.hr) najavljeno za jesen.

U ovom broju iz tog „vijenca pjesama u prozi“, iz te „kolajne s likovima mitskih i povijesnih junaka“ – kako je o knjizi zapisao Petar Gudelj, jedno od najuglednijih pera hrvatske književnosti – donosimo priču, tačnije metaforu o Homeru, u kojoj nam taj „probudeni heretik“ (radni naslov knjige bio je „Probudeni heretici“!) govori o besmislu svih ratova i gorko zaključuje: «Trebalo je da oslijepim, da bih progledao!».

H O M E R

*Kad priroda začne Homera,
U teškim ga je mukama začela,
Jer sve je svoje stvaralačke snage
Žrtvovala za to začće.*

*A kad proćedi ona pjesnika toga,
Utjehu za trudove svoje osjećati poče.*

(Anonim)

Bio je hirurg u Trojanskom ratu. Pored te vještine, isticao se kao ratnik, i u tome prednjačio. Njegove su ruke imale puno posla. Toliko je drugih ruku otkinuo i udova boraca koji su kao snoplje padali pod Trojom, i zaliječio. Nagledao se strahota, ponovio ne mali broj puta – kako je besmislen svaki rat. Ne pred Agamemnonom i Menelajem. Nešto reći, usred strahota čiji su oni uzročnici, moglo je koštati glave. Bio je preslobodan u vremenu gdje je sloboda nema. Na snazi su ratni zakoni. Gdje je ćutanje jedino pravo dato ćovjeku. Sva ostala su uskraćena. Jedini mogući izbor je smrt.

Da li je trebalo opsijedati ovako lijepi grad? Pitao se ne mali broj puta. Ćuli su ove rijeći, dok je obavljao teške operacije u improvizovanom kampu, gdje pristižu ranjenici.

Hoće li stati ova klanica? – pitali su, išćekujući smrt.

Rat je trajao deset godina. Sve je izdržao. Gledao kako umiru drugovi. Smrt ga nije htjela, iako je je prizivao.

Odisej će izmisliti konja, prevariće Prijama i njegove ratnike. Ahajci su zavidjeli na srćanosti. Imao je divljenje za njih.

Rat nameće nelogićnosti. Briše ljudsko i budi demonsko. Ćovjek biva spreman na sve.

Pomišljao je ne mali broj puta, da traži prijem kod Agamemnona, predloži prekid rata, povratak u Grćku. Menelajeva žena nije vrijedna ni jedne glave, ako se zna još kako ga je ostavila. Shvatio bi svaki put zaludnost namjere, povukao se, nastavio posao sa ranjenicima. Znao je šta bi mu rekli predvodnici: Grćka je u pitanju! Grćka je ugrožena! Dokle će Trojanci demonstrirati silu, naplaćivati visoke carine, diktirati trgovinu na

ESTETIKA JE MAJKA ETIKE

Književna imaginacija Miraša Martinovića iskazuje široku poetsku i duševnu amplitudu, koja „stepenom se spušta, diže i promjenu čuti malu“ (Njegoš) inklinirajući između legende i istorije, mita i bajke, stvarnog i eshatološkog, filozofskog i metafizičkog, poetskog i didaktičkog, estetskog i etičkog, držeći se principa da je „estetika majka etike“ (J. Brodski), lingvističkog i arheološkog, humanističkog i profetskog, epskog i lirskog, rodoljubivog i kosmogonijskog. Takvom pristupu on priziva književna sredstva – metaforu i alegoriju i književne forme – poeziju i roman, ali ih i povezuje sa istorijom, mitom, legendom, epigramom, bajkom, arheologijom i umjetnošću čime obrađuje poetsko mišljenje kao najviši stupanj misaonosti najbliži istini, jer je u „poetici fundament riječ, a riječ je Bog i u Bogu je istina“, kaže M. Hajdeger. On time obogaćuje i znanstvenost i mitologiju „u gnoseološkoj i epistemološkoj ravni“ jer koristi puteve sazajnog diverziteta kao multidisciplinarnog pristupa u književnoj formi kojim otkriva i obogaćuje naše povijesno mišljenje i saznanje. U takvoj poetsko-povijesnoj i umjetničko-mitološkoj građevini utkani su: književnost, istorija, civilizacija, religija, lingvistika, arheologija, antropologija, estetika, istorija umjetnosti, juristika, tradicija i običajnost. U svjetskoj uporednoj književnosti ovakav djelatni fenomen duha jedinstven je, autentičan i origineran, i nosi temeljnu humanističku poruku: zadatak je književnosti i umjetnosti da ljude učini boljim i da se, istovremeno, osvjetle tamne dubine prošlosti, što znači služiti sadašnjosti, te nauka koja otuda se rađa nas uči da život može biti ispunjen dramaturgijom uzbuđenja i poleta što pruža djelatni duh čovjekov, kakav je našeg pisca M. Martinovića, a da, pri tome, granice i horizonti ljudskih dometa nijesu ni stegnuti ni nepriступaćni spoznaji, iako je na Edipovo pitanje: „De počiva istina o božanskim i ljudskim stvarima?“ Delfsko proročište (Pitija) odgovorilo: „Te su riječi zatvorene i zapečaćene do posljednjeg vremena“.

Čedomir Bogićević

(iz oglada o stvaralaštvu Miraša Martinovića, OSLOBODENJE, 19. februar/veljača 2015.)

moru? Drže u rukama žilu kucavicu. Kada god požele, naše živote, mogu pretvoriti usmrt. Iskopati Grčkoj grob. Helena je izgovor, zna Agamemnon. Trebalo je naći povod, za dugo pripremani rat. Poslužila je. Sjećao se šta su govorili u početku: Čast Grčke je u pitanju! – viknuo je Agamemnon. Prihvatio Menelaj, i ostali. Padajući u histeriju, najbolji vjetar za put prema Troji.

Žrtvovanje Ifigenije je izmišljotina. Djelo ratne propagande. Sklonjena je u hram boginje Artemide. Trebao je dodatni vjetar za ahajske lađe, žrtva koja će nositi ratnike, snažiti volju i mišice. Svaki povod, kao što je ovaj, podrazumijeva žrtvovanje.

Da li je žrtvovana? Nije znao. Ophrvan sumnjom, prihvatao je ranjenike, ukazivao pomoć, tješeći ih. Sukob je počeo, čim su ahajske lađe stigle pred Trojom. Odmah je imao pune ruke posla. Nije bio jedini hirurk. Imali su opremljenu bolnicu, dobro obučeno osoblje. U početku su stizali da obave posao.

Kako je rat odmicao, mnogo ranjenika, nje-su stizali.

Sve manje je bilo riječi utjehe. Potrošene i bez dejstva. Iz svega je zurio besmisao, sa kojim se teško boriti.

Rutinski je radio, bez osjećaja za bol. Tako je u svakom ratu, mislio je. Osjećanja nijesu pratile ruke. Svuda besmisao. Ako Grčka pogine, šta će brodovi, morski putevi? Šta će sve? Ako Troja bude uništena! Deset godina ubijanja, podjednako. Šta smo radili?

Drveni konj, plod Odisejevog lukavstva, ulazi na skejska vrata. Poklon bogova, spasiće grad – misle branioci. Vesele se opsjednuti, nenadnom daru. Unutra Odisej i drugovi, u svemu isprobani, potpaliće grad. To je njihova misija. Ahil i Hektor su odavno mrtvi. Njihove duše su stigle do ostrva blaženih! I svih koji su poginuli! Čuju se parole, ne staje ratna propaganda.

Agamemnon naređuje poslednji juriš. U kome ćemo nestati mi ili oni, reče pred postrojenim vojnicima, koji su najmanje ličili na vojni-

---

ke. Godine, glad i zima, učinili su svoje. Oni moraju biti mrtvi, da bi Grčka živjela, nastavlja, potpaljujući poslednju iskru, koja se u mnogima bijaše ugasila. Ne možemo i oni i mi! Kliktao je: Troja ne smije postojati! Ginete za čast Grčke, o Ahajci!

Bio je među onima koji kreću u poslednju bitku. Juriš, kakav se ne pamti u deset godina rata. Ginuli su oni, i mi. Počeli smo da se penjemo uza zidove. Zasipani smolom, vodom, kamenjem. Mi, istim oružjem, istom mjerom ...

Najstravičnija noć Trojanskog rata. U svakom od nas je lebdjelo biti ili – ne biti. Krici umirućih. Bepomoćni:

Neka žena je vikala: Troja će pasti! ... Ućutkivali su je, govoreći: luda Kasandra, Prijamova kći, vidi propast u svemu. Zloslutnica! Prevara, kojoj Trojanci ne smiju nasjesti. Ne primajte darove Ahajaca! – opominje. Niko je nije čuo.

Odisej uždi iscrpljenu Troju, plamenom koji će sve izgorjeti.

Tada osjetih najstrašnji bol, baklja me pogodila. Poslednje noći Trojanskoga rata, izgubio sam oči. Zašto su mi bogovi namijenili takvu sudbinu?

Nijesam mogao vidjeti grad kako gori. Čuo sam veselje onih koji su gledali. Taj plamen, bio je cilj ovog rata. Čekalo se da izgori grad, nekoliko dana. Nijesam pitao koliko, to više nije imalo značaja.

Troja je postala pepeo, na kojem su igrali Ahajci. Uz gozbe i vino, koje bijaše preteklo, opijeni besmislom, krvlju i smrću, krenuše pobjednici i za njima. Vodili su me. I drugih je bilo bez očiju, mnogih bez ruku i nogu. Najviše ih je ostalo u ravnici, pod Trojom. Tamo je groblje i Grčka u njemu pokopana.

Vraćali smo se s istom nedoumicom: Zašto smo ratovali? Troja izgorjela! Je li to bio smisao i cilj? Niko nije znao dati objašnjenje. Mnogi su ostajali pored puta.

Navezli smo se na bordove, plovili morima, koja nijesam vidio. Mrak neprestani. Strahote rata koje sam vidio očima, dok sam ih imao, počinjale su da oživljavaju. Postajale dio sjećanja. Nijesam ih mogao otjerati.

Stigli smo u Grčku, svako je hitao kućama. Na borce se brzo zaboravi. Tako je poslije svakog rata. Od njih svako bježi, najviše oni što su ih povelili u rat. Sada bi da ih se otarase kao nepotrebnog materijala. Suvišni su! Agamemnon otišao u dvor. Ostale vođe, pohitali svojim. U ratovima rijetko ginu vođe. Oni su zaštićeni uvijek, osim časnih izuzetaka.

Kako nisam imao nikog, ostajući bez ičega, krenuo sam drumovima Grčke, gradovima, koji su čekali vijesti iz ratova. Pričao o strahotama. Vodio me štap i zvijezda, koju sam slijedio. Hljeb sam zarađivao, pričajući ono čemu sam bio svjedok. Slike su navirale. Mrtvi me zvali. Glasovi Ahajaca i Trojanaca, preplitali su se. Tražili mjesto, u pamćenju.

Putovanje je potrajalo, oblikovala se *ILLJADA*.

Za priče koje sam pričao na dugom putu, dobijao sam milostinju, malo hljeba, ne mnogo vina. Isluženi veteran velikog rata koji će živjeti u sjećanju Grka. Bolje bi bilo da su svi poginuli, osjetili radosti, makar slijepi, kao ja. Upijao sam duh Grčke, putujući njenim drumovima. Kroz proljeća, zime i ljeta. Izložen suncu, kiši, neizvjesnostima. Htio

Dimitrije Popović: BEZ NAZIVA
(bronca, 19x27x17,5 cm, 1988.)

zapisivali su ono što sam govorio. Vođe su htjele prikriti promašaje, ubjeđujući kako je ovaj rat djelo bogova, a ne ljudi. Bio je to rat gramzivih ljudi. Bogovi su uzeti kao pokriće, krinka koja je brzo raspršena. No, bilo je kasno!

Sad mogu umrijeti, rekoh onima koji su dolazili da me vide. Ratovi su besmisleni. Trojanski i svaki drugi. Bogovi su mi oduzeli vid, kako bih prikazao užase, koje sam vidio, za opomenu.

Trebalo je da oslijepim, da bih progledao.

Sakupio sam duh Grčke, sada mogu umrijeti! – riječi su koje je izgovorio u Smirni, nakon što su pisari obavili posao. Rekao je kako da nazovu knjige, u koje je stala sudbina ljudi i gradova, vjerujući da će tim ustaviti moguće tragedije i buduće ratove. Drugi tvrde kako su nazive naknadno dali prepisivači koji su ih umnožavali.

Neki opet govore kako je kao dječak izgubio vid od neke očne bolesti. Ta činjenica isključuje ovu priču. Svjedno, bilo kako, u posljednjem jurišu pod Trojom, ili kao dječak, sljepilo je učinilo da vidi. Da bude Homer!

Poslije su se oko njega otimali gradovi, sedam na broju: Rod, Kolomon, Salamina, Smirna, Ij, Arg i Atina. Kome će pripasti? Grčka me rodila, pripadam njoj i čitavom svijetu!... I danas čuje njegov glas, svaki onaj ko čita dva spjeva, kojima je proslavio sebe i Grčku, Ahajce i Trojance, obične ljude i junake ...

sam da ispunim zadatak, koji sam nosio: da sazna što više ljudi o strahotama rata. Kako se ne bi ponovio. Iako se ratovi ponavljaju, kao trava sa proljećem, budeći poginule, kroz raznobojne cvjetove. Moja uloga, brzo je pala u zaborav. Zahvaljujući skalpelu, mojoj ruci i melemima koje sam spravljaio, mnogi preživješe. A kako mi se vratilo? Kao i ostalima, koji doživješe sličnu sudbinu. I oni što su nas predvodili, neslavno završiše. Volja bogova i savješću, koja žeže jače od svake vatre.

Kada stigoh u Smirnu, osjetih kraj. Umoran od godina, sjećanja i mrtvih koji bi me ostavljali, tek kada bih im dao mjesto u priči. Tako sam ih se mogao osloboditi. Htjeli su pomen, jedinu utjehu.

Ako za mrtve ima utjehe.

Rekoh da se nađu pisari (a imadoh nešto ušteđevine!), da zapišu što im budem kazivao. Prihvatiše,

ARSEN DEDIĆ
1938 – 2015

*Na obilježavanju jubileja „Oktoiha prvoglasnika“
(Novinarski dom u Zagrebu, 26.3.2015.g.)*

*Na predstavljanju knjige „Smrt Danila Kiša“
(Europski dom u Zagrebu, 12.10.2011.g.)*

*Na predstavljanju knjige „Tin Ujević i Crna Gora“
(Novinarski dom u Zagrebu, 11.2.2009.g.)*

Samo onaj ko je doživio da mu se u trenutku kada treba donijeti sudbinsku odluku najednom „svijet dijeli“, razumije što i danas pamtim koliko mi je u tome, dalekog ljeta 1973. godine, posve nenadano pomogao sugestivni glas koji kao da je dopirao sa nekog drugog svijeta, a zapravo sa televizora iz susjedne sobe – legendarni Arsen Dedić glazbom je kazivao stihove „*Modre rijeke*“, izuzetnog pjesničkog ostvarenja Maka Dizdara. A samo je život mogao da udesi da na prvoj uredničkoj dužnosti, prisustvujući predstavljanju knjige „*Tin Ujević i Crna Gora*“ crnogorskog pisca Pavla Goranovića, prvi put izbliza slušam uglednog kantautora koji je, otpjevavši nekoliko pjesama komponovanih na Ujevićeve stihove, po ko zna koji put dokazivao da mu je iskrenost nenadmašna saveznica ...

Uvaženog gosta viđao sam poslije više puta na manifestacijama crnogorske nacionalne manjine u Zagrebu, ali tek sam se 2012. godine u *Esplanadi*, na svečanom prijemu povodom Dana državnosti Crne Gore, odvažio da mu pridem i da mu predam pismo u kojem je, u ime čitalaca „*Crnogorskog glasnika*“, bilo iznijeto uvjerenje kako bismo sa zahvalnošću u posebnoj, novouvedenoj rubrici pročitali neku njegovu, možda manje poznatu „stranicu života“ povezanu sa Crnom Gorom. Sljedećeg dana, u prijepodnevni satima obradovao me je poziv gospodina Dedića i njegova spremnost da se odazove našoj molbi po povratku sa puta u Crnu Goru na koji se upravo spremao ...

Jedne ranoseptembarske večeri, poslije dugog i upornog pozivanja stalno zauzetog broja, najzad sam začuo poznati glas. Umjetnik se upravo tog dana bio vratio sa puta i gotovo u jednom dahu je kazao koga je sve srio u Crnoj Gori, kako su ga srdačno primali, kako je prošla promocija njegove knjige, a onda je iznenada zastao i rekao: «Dosta smo razgovarali, očekujem još i poziv iz te i te redakcije!» Ostali smo „od konta“ da će upravo neki od tih utisaka ispričati za naš list prvom zgodnom prilikom ...

Prateći u medijima brojne nastupe neumornog kompozitora i pjesnika, nijesam mogao ne zapaziti s koliko bi ljubavi svaki put nešto rekao i o svojim unukama, pa kad sam u ljeto 2013. u jednom magazinu pročitao njegove riječi: «Cijelo ljeto više ne namjeravam otvoriti usta, ni na pozornici ni za medije!», pitao sam se koliko bi bilo neobzirno opet uznemiravati gospodina Dedića. A onda me je iznenadilo i obradovalo njegovo javljanje početkom decembra i tvrdnja da nije zaboravio na naše glasilo. Da bih gospodina Dedića uvjerio kako ću nastojati da mu oduzmem što manje vremena, pomenuo sam i moj jednoiposatni susret sa gospođom Majom Perfiljevom, a poslije par dana sam, na adresu u današnjoj kući žalosti u Haulikovoj ulici, odnio broj 80 našeg lista sa kazivanjem uvažene poetese. Napomenuo sam i da sam pripremio jedno zapravo ilustrirano pitanje, ne otkrivajući da će se ono odnositi na njegov doživljaj poeme Maka Dizdara i na saglasnost da uz izvorni tekst pjesme objavimo i „*Prelazak rijeke*“ poznatog crnogorskog karikaturiste i slikara Darka Drljevića ...

Međutim, do susreta načelno dogovorenog za neko subotnje prijepodne na terasi oleandera zagrebačke *Esplanade*, nije došlo. Ipak, mnogi detalji iz života velikog umjetnika vezani za Crnu Goru sigurno će biti zabilježeni kada mu i crnogorska kulturna scena bude priređivala *hommage*. A samo onaj ko je dočekao da uživa u odrastanju unučadi razumijeće i s tugom pomiješanu radost što mu nijesmo oduzeli neki od tih trenutaka. Uostalom, nije li lakše vjerovati da će se neostvareni susret jednom dogoditi? Jer, jednoga dana „valja i nama preko rijeke“ ...

Zoran Drašković

Valja nama preko rijeke ...

Darko Drljević:
PRELAZAK RIJEKE
(ulje na platnu, 70x50 cm, 2009)

M`òdrā ríjèka

N`ikto n`è znā gđj`è je òna
M`alo znāmo `al je znāno
Iza gòre iza d`òla
Iza s`èdam iza `òsam
I j`òš h`ùđe i j`òš l`ùđe
Pr`èko mòrnih pr`èko gòrkih
Pr`èko gl`òga pr`èko dr`àče
Pr`èko ž`ège pr`èko st`ège
Pr`èko slútnjē pr`èko súmnjē
Iza d`èvet iza d`èset
T`àmo d`òlje ispod zèmlje
I ònamo ispod n`èba
I j`òš d`ùbljē i j`òš j`àčē
Iza šútnjē iza tm`àčē

Gđje pijetlovi nè pjevaju
Gđje se n`è znā za glās r`òga
I j`òš h`ùđe i j`òš l`ùđe
Iza ùma iza b`òga
Ìma jèdna m`òdrā ríjèka
Šíròka je dúbòka je
Stò godīnā šíròka je
T`isuc ljèta dúbòka j`èst
O dulfini i nè sānjāj
Tm`à i tm`ùša n`èprebòlnā
Ìma jèdna m`òdrā ríjèka
Ìma jèdna m`òdrā ríjèka

Valja n`àma pr`èko ríjèke

13. JUL

NAJZVJEZDANIJI DATUM CRNOGORSKE ISTORIJE

Sa proslave Dana državnosti Crne Gore u Splitu

*Sa svečane akademije u Rijeci održane u povodu
Dana državnosti Crne Gore i godišnjice ustanka protiv fašizma*